

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu ülikooli ajakiri

OKTOOBER 2015 NR 9 (2442)

TARTU ÜLIKOO

INDREK LILLEMÄGI:

Vajame
inimesi, kes
oskaksid
iseseisvalt
õppida.

SÜGISPÄEVADE
KAVAS ON SADA
ERI SÜNDMUST

KULLASSEPAD
TOOVAD OSKUSED
KOJU KÄTTE

PEAHOONE ON
NÄINUD KÜMNEID
ÜMBEREHITUSI

Kelle roll on hoida eesti keelt?

Viimase aasta jooksul, mil pagulaskriis on Euroopas üha süvenenud, olen liiga palju kuulnud ja näinud silmakirjalikke Eesti patrioote. Inimesi, kes võtavad ajakirjanduses, sotsiaalmeedias ja tänavatel sõna, et ülistada eesti keelt ja kultuuri, ning kutsuvad teisigi üles seda tegema, samal ajal on nende sõnavõttud aga vigases vormis.

Minu arvates on need inimesed silmakirjalikud, sest tihti ei paista nad ise meie keelt või kultuuri tundvat. Sageli esitatakse faktide pähe valetõlgendusi ajaloost. Tavalisem on aga, et paljud sõnakad «eestimeelsed» ei tunne kõige lihtsamaidki keelereegleid, mille säilimise eest nad justkui võitleks.

Kelle roll on eesti keelt kaitsta ja kuidas seda teha? Kas see on tõesti ainult keelekorraldajate ülesanne? Või lisame kaitsjate nimekirja igaks juhuks ka mõned meie kõrgkoolid kui tarkuse templid?

Minu meelest on kogu teema palju laiem. Eesti keele hoidmine on iga eestlase roll. Meie kõigi ülesanne on oma keelt kõige paremini tunda, sest see on osa meie kultuurist ja hädavajalik vahend mitte ainult omavaheliseks suhtlemiseks, vaid ka ühtsustunde

MERILYN MERISALU
UT peatoimetaja

tekitamiseks.

Kuidas keelt siis kaitsta? Selleks ei pea tingimata maailmale kuulutama, et see on vajalik. Hoidmaks keelt elus tuleb seda võimalikult palju kasutada – ja tähtis on seejuures oskus keelt õigesti kasutada.

Iga päev näen ajalehtedes, reklaamides ja ka kirjakasti tulevates kirjades kümneid keelevigu. Vahe- tusse läinud tähed, vales kontekstis kasutatud sõnad, arusaamatud otsetõlked võõrkeeltest... Mõned vead tehakse ilmselt kogemata, teised teadmatuses, osa aga võib-olla meelega, et endale rohkem tähelepanu tõmmata ja enam «klikke» või «laike» koguda.

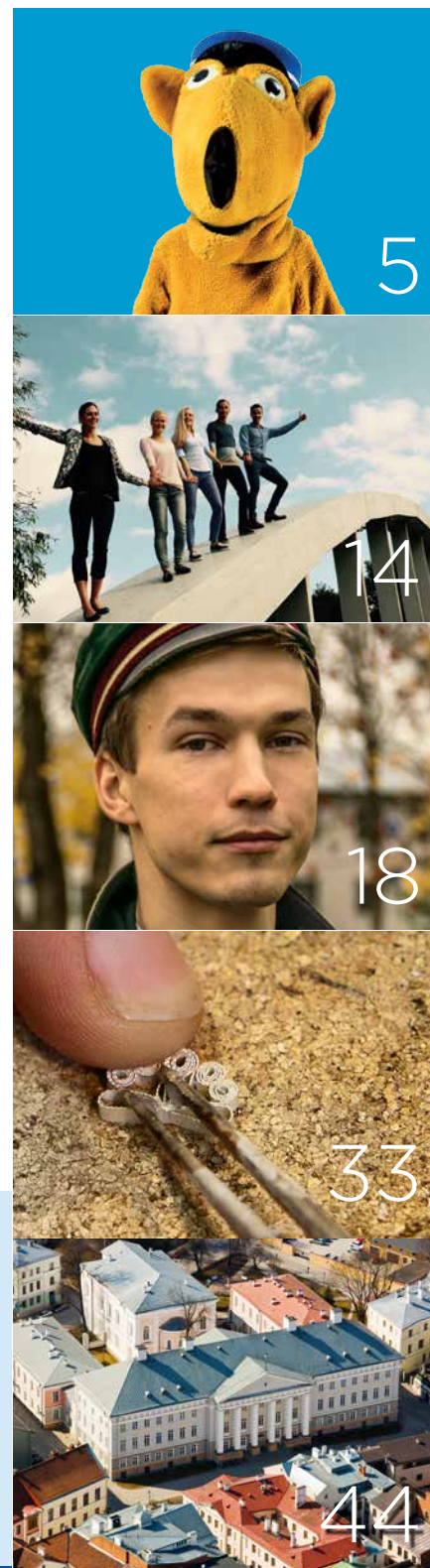
Millest see kõik tuleb? Usun, et meie koolides töötavad head emakeeleõpetajad. Ja tean, et meil on palju pädevaid keelekorraldajaid. Aga kui eestlased ise oma keelt ei valda, ei saa nad seda ka elus hoida.

Tuleb võtta piisavalt aega, et lihtsamad keelereeglid endale selgeks teha, kirjad ja kommentaarid peaks enne saatmist igaks juhuks uuesti läbi lugema ning enne ütlemist tuleks mõelda ja end kas või ise parandada. Keele õppimine on võimalus, selle kasutamine eelis.

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 3500. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Aadress: Ülikooli 18-102, Tartu 50090; telefon: 737 5686, 5802 8827; e-post: ajakiri@ut.ee; koduleht: www.ajakiri.ut.ee.

UT UNIVERSITAS TARTUENSIS
Tartu ülikooli ajakiri

Vastutav väljaandja: Illari Lään; **peatoimetaja:** Merilyn Merisalu; **toimetaja:** Merilyn Säde, **teabetoimetajad:** Kady Sõstar ja Gea Kääpa; **keeletoimetajad:** Mari Mets ja Lydia Raadik; **fotograaf:** Andres Tennus; **küljendaja:** Mark Šandali; **trükk:** Ecoprint. • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustatsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegium:** Maja Vadi (esinaine), Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Liina Liiv.

5 UUDIS: Tudengite sügispäevad toovad Tartu kesklinna sada erinevat sündmust.

11 KOLUMN: Arstiteaduse esmakursuslane Rait Bessonov kirjutab neovalgustusajastu koidikust.

12 AKTUAALNE: Oktoobri lõpp toob ülikooli õppehoonetesse kõrged joogiveekraanid.

14 INTERVJUU: Tudengivarjud toovad loengutesse elevust ja gümnasistidele selgemad tulevikuplaanid.

18 PERSOON: Noor õpetaja Indrek Lillemägi unistab õpilassõbralikumast koolist.

22 AKTUAALNE: Ülikoolid ja ettevõtted maadlevad koostöö kitsaskohtadega.

26 TUDENGID: Üliõpilased tegid rektoriga intervjuu ja arutasid Gunnar Oki raporti tähendust.

30 REPORTAAŽ: «Väikesed kuningad» avastavad täheteadust.

33 ETTEVÕTLUS: Kihlasõrmuse meisterdamisega saab igaüks hakkama.

36 VÄITEKIRI: Intelligentset inimesed on edukamad, kuid mitte alati õnnelikumad.

38 VILISTLANE: Riigiteaduste vilistlane Viljar Veebel ütleb, et pidevalt tuleb tegeleda nii ühiskonna kui ka iseendaga.

41 REISIKIRI: Madridist ilusam saab olla vaid taevas.

44 ESSEE: Akadeemiline sekretär kirjutab akadeemilise eetika edenemisest.

44 AJALUGU: Ehitus- ja remonditööd kuue samba taga.

47 järelhüüe, kaitsmised, stipendiumid, teated, tunnustused, õnnitlused

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 6. novembril 2015.

roheline trükis

Trükitud taastoodetud paberile looduslike trükivärvidega. ©Ecoprint

Ideelabor alustab uut hooaega

Ideelabor alustab sügishooaega 9. oktoobril kell 16 seminariga «Kick-off Ideation», kus rahvusvahelise kogemusega juhendaja aitab ära tunda võimalusi pakkuvaid ideid ja õpetab leidma sobivaid meeskonnaliikmeid.

Ideelabori juhi Maret Ahoneni sõnul on labori eesmärk olla Lõuna-Eesti ettevõtlike tudengite ja noorte eelinkubaator. See tähendabki suures osas ettevõtlusalaseid seminare ning mentorlust liitunud meeskondadele.

«Kõik Ideelabori liikmeks registreerunud tiimid saavad endale juhendaja, kelle toel saavad meeskonnad tõhusamalt edasi liikuda. Koostöö lõpptulemus on selge arusaam oma idee väärtusest ja tulumudelist,» ütles Ahonen.

Möödunud kevadel toimetas Ideelaboris ligi 300 ettevõtlikku noort. Seal alustanud tudengeid võib praegu kohata nii ettevõtluses kui ka Garage48 üritustel ja Startup Estonia üliõpilastele

suunatud arenguprogrammis Student VC.

Ahonen toob eelmisest hooajast rääkides välja näiteks programmi Tramm seminarid, rahvusvahelise koostööprojekti Network Globally Act Locally (NGAL) töötoad ning Vega fondi konkursi korraldamise.

«Märkimist väärib ka see, et eelmisel sügisel Vega fondi toetuse saanud GreenBead võitis tänavu idufirma ReLaDe nime all Euroopa suurimal säästva tehnoloogia idee konkursil Climate Launchpad taaskasutatava pesupesemise süsteemi loomisega kolmanda koha,» on Ahonen uhke.

Sel hooajal loodab Ideelabori meeskond oma nähtavust Lõuna-Eesti üliõpilaste ja õpilaste hulgas veelgi suurendada. Meeskondadega on oodatud liituma kõik Tartumaa tudengid, samuti ka kutseharidussüsteemi õppeasutuste õppurid.

Seejuures ei ole tähtis, kas idee ja esmane ärimudel on juba olemas või mitte. Seminaride

käigus saadakse projektijuhtimise ja meeskonnatöö oskused ning õpitakse tundma teisi ettevõtlusega seotud teemasid.

«Koostöös Charlestoni kolledži ja Nebraska Wesleyani ülikooliga oleme ette valmistamas rahvusvahelist programmi NGAL 2, et aidata kaasa uuenduslike ideede teostamisele. Samuti soovime senisest suuremat koostööd teha kogu Eesti alustavate ettevõtete ökosüsteemiga,» jutustas Ahonen.

Alates oktoobri lõpust toimuvad Ideelaboris seminarid iga kahe nädala tagant neljapäeviti. Ruumid ja saun jäävad avatuks kuni hilisõhtuni, et meeskonnad saaksid ka pärast seminare omavahel ning kohale tulnud mentorite ja idufirmade esindajatega vabas õhkkonnas suhelda.

Seminaride kava ja esinejatega saab tutvuda veebilehel www.idealabor.ut.ee. Ideelabori sügissemestri lõpetab 11. detsembril toimuv tudengite äriideede konkurss «Kaleidoskoop». ●

FOTO: ANDRES TENNIS

Sügispäevade sada sündmust

Käiskäes sügisega maalib 12.–18. oktoobril linnapildi kirevaks tudengi- ja linnafestivali Tartu Sügispäevad.

Nüüdisaja tudengi olemust püüavad mitmekülgset avada paljud uued üritused. Võistlusliku momendi nii mõnegi tudengi palgatööle lisab Kandikuralli. Huumorikas võtmes takistusrada kulgeb sümboolselt mööda nn aeglast surma, Lossi mäe tõusu.

Tudengielu kipub aeg-ajalt tunduma kui kangelaslike heitluste aeg. Kuigi ajaloolis-fantastiliste sugemetega hittsarja «Game of Thrones'i» stsenaariumis pole Tartu üliõpilastele veel rolle kirjutatud, paneb kolme päeva jooksul terves Tartu linnas kulgev Game of Students osalejad proovile nii kehaliselt kui ka vaimselt.

Tudengifilmi võistlusel on peale selleaastaste Eesti finalistide lõpuürituse 12.–16. oktoobril Cinamoni programmis rahvusvaheliste tudengifilmide eriseansid.

Reaal- ja virtuaalilma piiril hoiab tasakaalu ka hiiglaslik TudengiLAN, mis seab end sisse

1679,8 m² suurusel alal maaülikooli spordihoones. Taktikalisi väljakutseid pakuv e-sport on maailmas kindlalt kanda kinnitanud ja leidnud fännid ka tudengite seas.

Tavapäraste ürituste seas saab festival hoo sisse hommikuvõimlemisega Avatuut, mis jätkub ühise pannkoogi-hommikusöögiga Raeplatsis. Nädala algust troonivad mälumänguhai-lemmik Mälukas ja oma loominguõhtu Luulevabadus. Sportlikku, tantsulist vormi saab näidata Sügis-aeroobikal ja Tantsumaratonil. Huumori-teaduse koostöötet saab kaeda Stand-up Teadusel.

Mitmekülgses programmis on olulisel kohal kaaskorraldajate harivad loenguõhtud ja seminarisarjad, praktilised töötoad ning huvitavad koolitused. Kindlal kohal on sportlikud orienteerumised ja loodusretked vabas õhus. Kavast tasub üles leida erilised kontserdid ja lavastusedki.

Sügispäevad kindlustavad sisutiheda nädala, millest talveajaks energiat ammutada. ●

SÜGISPÄEVADE KAVA PARIMAD PALAD

ESMASPÄEV, 12. OKTOOBER
kell 6.15 Avatuut (Tartu ühiselamutes) – traditsiooniline hommikuvõimlemine
kell 18 Mälukas (Püssirohukeldris) – tudengipäevade klassikaline ajugümnaстика

TEISIPÄEV, 13. OKTOOBER
kell 18 Kandikuralli (Lossi mäel) – takistusrajal on võistlejate saatjaks kandik jookidega
kell 19 Luulevabadus (Tartu loodusmajas) – poeetide ja õrnhingede kokkusaamine

KOLMAPÄEV, 14. OKTOOBER
kell 18 Sügis-aeroobika (TÜ spordihoones) – valitakse Aeroobika-kuninganna ja -kuningas
kell 20 Stand-up teadus (Vane-muise ringauditooriumis) – intellektuaalne huumor

NELJAPÄEV, 15. OKTOOBER
kell 18.30 Ööorienteerumine – algus Anne noortekeskuse ees
kell 21 Tantsumaraton (Arhiivis) – krooni saab vastupidavam tantsija

REEDE, 16. OKTOOBER
kell 18.30 Tudengifilmi lõpu-seanss (Cinamonis) – valitakse parimatest parimad filmiloojad

LAUPÄEV, 17. OKTOOBER
kell 14 TudengiLAN (maaülikooli spordihoones) – raal kaasa ja pelama!

PÜHAPÄEV, 18. OKTOOBER
kell 14 Game of Students (Tartu kesklinnas) – viimane voor: võida või mine koju eneseväärikuseta

TÜ toetab välisgrantide taotlejaid

Ülikooli arengufondist toetatakse kõrgetasemeliste välisgrantide taotlemist, et suurendada teadlaste algatusvõimet ja tõsta projektkirjutamise taset. Teadus- ja arendusosakond korraldab välisrahastuse eduka taotlemise koolitusi.

Teadusprorektor Marco Kirmi sõnul on TÜ teadlased välisgrante taotledes olnud üsna edukad. Näiteks pälvis tänava ühe Euroopa hinnatuima uurimistoetuse – iseseisvuse saavutanud tippteadlase ligi kahe miljoni euro suuruse grand – molekulaarse süsteemi-bioloogia professor Mart Loog.

Loog on esimene eestlane, kes sai Euroopa teadusnõukogu teise astme uurimistoetuse oma karjääri edasise arengu toetamiseks. Ta kasutab seda sünteetilise bioloogia uurimissuuna ja TÜ tehnoloogia-instituudi sünteetilise bioloogia tip keskuse arendamiseks.

Tartu ülikooli patofüsioloogia

FOTO: MARGUS ANSU / POSTIMEES / SCANPIX

PROFESSOR MART LOOGI SAADUD MAINEKAS UURIMISTOETUS ON SUUR KIITUS NII ÜLIKOOLILE KUI KA EESTILE, SEST KONKURSS ERC TEADUSGRANTIDELE ON VÄGA TIHE.

professor Sulev Kõks sai aasta alguses Euroopa komisjonilt 2,5 miljonit eurot, et luua siird-genoomika õppetool. Toetus aitab Eestisse tuua ka tippteadlased, kes püüavad välja selgitada, kuidas tulevikus haigusi, nagu vähk, diabeet vm, võimalikult vara diagnoosida.

Teadusprorektori sõnul võiks selliseid edulugusid olla rohkemgi.

«Usume, et taotlejate ring võiks olla veelgi suurem ning vahel tuleb ühest grandist ilma jäädes hakata kohe järgmist taotlema ja selleks taotlusesse vajalikud korrektureid teha,» ütles Kirm.

6000 euro suurune toetus on ette nähtud üle hindaja lävendi jõudnud teadus- ja arendustegevuse ning õppeprojektide

taotlustele, kus juhtpartner on TÜ. Sellesse kategooriasse liigituvad ka kõrgetasemelised individuaalgrantide taotlused.

Kuni 20 000 euroga toetatakse neid, kelle taotlus on edukalt hindamise läbinud, kuid jäänud napilt rahastusele. Ühekordse toetusega kaasnneb kohustus esitada taotlus järgmistesse samalaadsetesse taotlusvoorudesse.

Seni enimkasutatud meetmesse, Horizon 2020 programmi on TÜ esitanud praegu 255 taotlust, neist koordinaatorina 65. Allkirjastatud ja läbiraakimise faasis on 32 taotlust.

Toetust antakse kõrgetasemeliste rahastuskeemide taotluste koostajatele tagasiulatvalt alates 1. juunist 2015. aastal kuni praeguse õppeaasta lõpuni. Täpsema juhendi rahvusvaheliste projektide toetuse taotlemiseks leiab siseveebist. ●

Tartu ülikool kutsub avalikule arutelule

Tartu ülikooli rektor Volli Kalm saatis riigikantseleile kirja, milles kutsub üles jätkama teadus- ja arendusnõukogu tellitud raporti tekitatud avalikku arutelu kõrghariduse ja teaduse kvaliteedi ning konkurentsivõime kohta. Raport sõnastab strateegilised eesmärgid ning annab ka rea soovitusi, mida eri asutused olukorra parandamiseks teha võiksid.

TÜ toetab raportis rõhutatud vajadust teha riiklikul tasemel strateegilisi valikuid, mis viiksid kõrghariduse ja teadus-arendustegevuse ning innovatsiooni kvaliteedi tõusule, konkurentsivõime kasvule ja tagaksid nende kestlikkuse. Samuti toetab ülikool eesmärkide saavutamiseks vajalike võrgustike liitmist ning duubeldamise piiramist ülikoolide põhitegevustes.

«Oleme valmis läbiraakimiseks. Samas rõhutame, et teadus-

arendustegevuse ja innovatsiooni ning kõrghariduse asutuste võrgu reform vajab lähiaastateks selget riiklikku rahastuskava,» kirjutas Kalm.

Veel on kirjas välja toodud alusfinantseerimise osakaalu suurendamine teadus-arendustegevuse ja uuenduse eelarves ning vajadus välja pakutud tegevused läbi arutada. Seda enam, et mõned ettepanekud olid strateegiliste eesmärkidega sisulises vastuolus.

«Eestis on pikka aega toimiv süsteem korraliseks rahvusvaheliseks kõrghariduse ja TAI kvaliteedi hindamiseks ning piisav hulk teavet ja asjatundjate soovitusi, et langetada strateegilisi otsuseid. Seepärast ei näe me vajadust järjekordse rahvusvahelise välishindamise järele, vaid on vaja seniste hindamisraportite soovistega arvestada,» lõpetas rektor. ●

Kes ja kuidas peaks kaitsma tarbijaid?

INAUGURATSIOON

TÜ tsiviilõiguse professor Karin Sein
21. oktoobril kell 16.15 ülikooli peahoone aulas

Järjest kasvav rahvusvahelistumine, seadusandliku pädevuse jaotumine liikmesriikide ja EL-i vahel ning kirju kohtupraktika on toonud kaasa olukorra, kus

tarbijaõigusest on saanud üks kõige keerulisemaid õigusharusid üldse. Orienteerumine keerukas tarbijanormistikus käib üle jõu isegi suurele osale juristidest ja pole mõtet lootagi, et tavatarbija teda kaitsvatest õigusaktidest aru saaks.

Loengus küsitakse, miks sellise olukorrani on jõutud ja milliste asutuste koostööst sõltub

KARIN SEIN

FOTO: ÕIGUSTEADUSKOND

tarbijate õiguste kaitse tänapäeva ühiskonnas. Kuidas tagada nii üksikjuhtumi õiglane lahendus kui ka tarbijate huvide kaitse tervikuna ehk kuidas tõrjuda turult välja tarbijaid kahjustavad äripraktikad? Milline roll on tarbijate kaitsel kohtusüsteemil, sh Euroopa Liidu kohtul ja riigikohtul? Millised väljakutsed seisavad tarbijaõigusel ees internetistumise ja digitaliseerumise tõttu?

Professor Karin Sein lõpetas Tartu ülikooli õigusteaduse eriala 1997. aastal. Magistritöö kaitses ta 1999. aastal Saksamaal Freiburgis

ülikoolis ning doktoritöö 2007. aastal Tartu ülikoolis. Doktoriväitekirjas uuris ta kahju hüvitamise piiramise võimalusi Eesti ja Euroopa lepinguõiguses.

Professor Sein peamised teadus- ja õppetöö valdkonnad on lepinguõigus, tarbijaõigus ja rahvusvaheline eraõigus. Teadus- ja õppetöö kõrval on professor Sein töötanud justiitsministeeriumi eraõiguse osakonna nõunikuna, sisekaitseakadeemia lektori ning alates 2015. aasta sügisest riigikohtu nõuniku ametikohadel. Ta on osalenud mitmete

seaduseelnõude koostamisel ja korraldanud õiguslaseid täiendkoolitusi. Alates 2013. aastast on professor Sein Eesti Advokatuuri kutsesobivuskomisjoni liige.

Karin Sein valiti Tartu ülikooli tsiviilõiguse professoriks 2014. aasta novembris. Tema praegustest teadusprojektidest on olulisimad tarbijakrediidi päevaküsimuste analüüsimine koostöös Oslo ülikooli õigusteaduskonnaga, võlaõigusseaduse kommentaaride teise parandatud ja täiendatud väljaande ning lepinguõiguse õpiku koostamine. ●

Absurdi-festival Tartus

Tartu üliõpilasteater korraldab 8.–10. oktoobril rahvusvahelise absurdinäidendite festivali. «Esmajoones on see üliõpilasteatrite ja sõltumatute trupptide festival,» selgitas üliõpilasteatri kunstiline juht Kalev Kudu.

Neljandat korda toimuv «A-Festival» toob üliõpilasteatri sünnipäeval kokku üle 40 väliskülalise. Peale Belgia ja Leedu trupptide tulevad Tartusse külalised Venemaa kahest ammusest ja ühest uuest sõprusteatriist.

Moskva autoriteater Eskiisid Ruumis etendab paljudel välisfestivalidel auhinnatud lavastust «Hamlet. Taani. Rahu. Prints.». Vilniuse ülikooli teatri trupp Minimum mängib sümbolistlikku ja poeetilist lavastust «Philopater» ning Liege'i kuningliku ülikooli teater vendade Grimide muinasjutul põhinevat muusikalist etendust «Breemeni linna moosekandid».

Tartu üliõpilasteatri mängukavast näeb festivalil kevadel esietendunud V. Krasovcki «Pärast kaldkriipsu», mida mängitakse Tartu Uue Teatri proovisaalis.

«A-Festival» sai alguse 2011. aastal, mil üliõpilasteater otsustas igal aastal tähistada teatri esimese lavastuse esietendumise aastapäeva rahvusvahelise absurdinäidendite minifestivaliga. ●

Majandusteaduskonnas ilmus raamat

TÜ majanduspoliitika professori Jüri Sepa toimetatud raamat «Majandusharidus ja -teadus Tartu ülikoolis» sisaldab ajaloolise ülevaate kõrval ka intervjuusid teaduskonna tuntud õppejõudude ja vilistlastega.

«Aeg-ajalt on vaja seisatada ja heita pilk nii läbitud teekonnale kui ka ümbritsevale ning püüda

mõtestada oma kogemusi ja uusi väljakutseid,» põhjendab Sepp eessõnas raamatu koostamist.

Raamatusse panustasid paljud majandusteaduskonna praegused ja endised töötajad ning vilistlased. Raamat sündis tänu vilistlasi ühingu Hermes algatusele ja rahastamisele ning Tartu Kultuurkapitali toele. ●

OTSID KOHTA?
KUS KORRALDADA REBASTE RISTIMIST,
KURSUSEÕHTUT VÕI SÜNNIPÄEVAPIDU!

TULE TARTU ÜLIÕPILASMAJJA!

PEOSAAL (kuni 100 inimest)

üliõpilasürituste korraldamiseks

BAARIRUUM (kuni 35 inimest)

kursuseõhtute, sünnipäevade korraldamiseks

TREENINGSAAL (165 m²)

tantsutreeningute, aeroobika- ja võimlemistundide läbiviimiseks

KONVERENTSISAAL (kuni 35 inimest)

Lisainfo: Tartu Üliõpilasmaja, Kalevi 24

www.tym.ee, tym@ut.ee

tel 7 302 400

Pikaajaline töösuhe on väärtus, mida personal hindab

Personalitöö ja palgakorralduse peaspetsialisti Berit Priksi magistriltööst selgus, et ülikooli uued töötajad väärtustavad nii enda kui ka tööandja valmisolekut pikaajaliseks töösuhteks.

Magistriltöö raames korraldatud uuringu Tartu ülikooli uute töötajate hulgas tõi välja, et töötajad tajuvad kohustust täita muutuvaid tööülesandeid, mis võimaldavad tööandjal olla konkurentsivõimelisem ning ühtlasi ka tööandja kohustust soodustada töötaja õppimist.

Veel tähtsustatakse töösuhtes lojaalsust. Töötaja on valmis endas arendama tööandjale vajalikke oskusi ning ootab, et tööandja loob selle soodustamiseks võimalused areneda organisatsioonisiseselt.

Priksi sõnul oli uute töötajate hinnang lähedaste kolleegide tegevusele – nagu tööülesannete selgitamine, tagasiside andmine jm – keskmisest kõrgem. Ühtlasi

peeti kohanemist uue töö ja ülikooliga võrdlemisi kergeks.

«Tähelepanu väärib tõik, et otsese juhi või töö vahetu korraldaja tegevustel esineb mõnevõrra enam positiivseid seoseid hinnangutega uue töö ja ülikooliga kohanemise kohta kui teiste kolleegide tegevustel,» tõi Priks välja.

Vahetute kolleegide toetuse, kättesaadavuse ja eeskuju olulisust kinnitab eeltoodu positiivne seos tööga. See tähendab, et hästi kohanenud ja sotsiaalselt tuge saav töötaja on oma tööd tehes energilisem, süvenenum ja pühendunum. Saadud tulemustest võib järeldada, et uued töötajad, keda kolleegid rohkem toetavad, kogevad töösuhtes vähem stressi ja segadust.

Statistiliselt olulised erinevused esinesid peamiselt tööstaaži alusel, kus kõige kõrgemad hinnangud sotsialiseerimisele, otsese juhi

või töö vahetu korraldaja ja vahetute kolleegide tegevustele andsid kõige värskemad, staažirühma üks kuni viis kuud kuuluvad töötajad ning nendega võrreldes olid enam kui aastase staažiga töötajate hinnangud madalamad.

Välke erisus tuli esile ka akadeemiliste ja mitteakadeemiliste töötajate vahel. Nimelt tajusid akadeemilised töötajad töösuhet lühiajalisemana.

Põhjus võib seisneda selles, et akadeemiliste töötajatega sõlmiti seni peamiselt tähtajalisi töölepinguid ja mitteakadeemilistega enamasti tähtajatuid töölepinguid.

Mitteakadeemilised töötajad hindasidki kõrgemalt tööandja pakutavat stabiilsust, mis viitab pikaajalise töösuhte väärtustamisele.

Uuringu valimis olid kuni pooleteise-aastase tööstaažiga ülikooli töötajad, kellest andis tagasisidet 35,6% küsimustiku saanutest. ●

Välistöötajad tunnevad puudust inglisekeelsest ÕIS-ist

Juunikuus korraldatud TÜ välistöötajate uuringust selgus, et välistöötajad hindavad oma teadlikkust ülikoolis toimuvast keskmiseks. Tähtis roll nende teavitamisel on lähedastel kolleegidel ja üksuste juhil.

Kuigi välistöötajad loevad nii postiloendeid, ingliskeelset

uudiskirja kui ka siseveebi, jõuab teave nendeni väikese viivitusega. Samuti ei ole nad mitmetest tugiteenustest üldse teadlikud.

Ülikooli tugiteenustega on välistöötajad siiski üldjoontes rahul: väga heaks hinnatakse näiteks eesti keele ja kultuuri kursusi ning vaba aja üritusi.

Küsimustikest selgus, et rohkem võiks olla üritusi, kus välistöötajad saaksid tutvuda kohalike inimeste, paikade või vaatamisväärsustega. Samuti viidati, et õppeinfosüsteem on vaid osaliselt inglise keelde tõlgitud ning paljud dokumendivormid on ainult eestikeelsed. ●

Maido Remm

BIOINFORMAATIKA

ISBN 978-9949-32-911-3, 294 lk. Hind kirjastuse e-poes 20 €.

Bioinformaatika õpiku sihtrühmana on mõeldud peamiselt geenitehnoloogia õppekava üliõpilasi, kes on omandanud esialgsed teadmised molekulaarbioloogiast ja geneetikast. Õpik on siiski loetav ka teiste erialade (statistika, arvutiteaduse, füüsika, arstiteaduse, ökoloogia vms) taustaga või lihtsalt bioinformaatikast huvituvatele inimestele. Peamine rõhk selles õpikus on biomolekulide (DNA, RNA, valgud) järjestuste analüüsi algoritmidel ning meetoditel. Siit võib leida nii algoritmide kirjeldusi kui ka kergemini loetavaid bioinformaatika ajalugu ja bioinformaatikuid tutvustavaid lõike. Igas peatükis on ruumi pühendatud ka tähtsamate programmide tutvustamisele. Õpikule on lisatud viited mõnede olulisematele teadusartiklitele ning bioinformaatika valdkonna terminite sõnastik.

W. Struve 1, Tartu, 737 5945, tyk@ut.ee, www.tyk.ee

TEADUSKIRJASTUS AASTAST 1632

 TARTU ÜLIKOOL
KIRJASTUS

Neovalgustusajastu koidik äratab

Eestlasele on oma töökspidamiste poolest alati meeldinud elada keskajas. Tegelikult pole siinkohal põhjust kedagi otseselt hukka mõista, kuna keskajal oli turvaline elada just vagusi kindlates piirides elavatel tavalistel inimestel.

Kahjuks on ajad muutunud: käes on aeg mugavustsoonist väljuda ning evolutsiooniga paika pandud reeglite järgi muutuva ümbruskonnaga kaasas käia, kuna vaid uude keskkonnaga kohanemine tagab jätkusuutliku olemasolu.

Tänapäeval on kriiside keskel elamine muutunud argipäevaseks. Vaikselt hakkab juurduma kahtlus, kas oskamegi enam rahulikult elada. Nüüdisaegse inimese vajadus vere ning füüsilise ja vaimse vägivalla järele on väljunud igasuguse kontrolli alt.

Vahemerel uppuvad pagulased, ühiskonna silme ees ristilöödud seksuaalvähemuslased, teistest rahvustest kaaskodanikud, inkassaatori huviorbiiti sattunud naaber – need on vaid vähesed näited praeguse aja inimese hommikusöögimenüüst.

Kurb on tõsiasi, et nimetatud valdkonnas ei taha eestlasedki järeleandmisi teha ning sellest tulenevalt kipub just sallivus jääma tundmatuks mõisteks. Väikese rahvana ei saa eestlased endale sellist luksust lubada.

Ärgem mõistkem kohut, kui ei taha, et meie üle kohut mõistetak. Kõigi meid häirivate inimeste

FOTO: ERAKOGU

RAIT BESSONOV
arstiteaduse 1. aasta tudeng

juba eos vihkamine ja avalik näidispoomine tüürib meid sihi-kindlalt järjekordse kriisi suunas.

Vaadakem tõepoolest – šovinistlik veendumus, et kõik vähegi Harju keskmisest erinevad kaaskodanikud (jah, ka sõjapõgenikud, homod ja mustanahalised on inimesed) kujutavad ohtu rahvuskultuuri, -keele ja -meelsuse säilimisele, on vaid odav enesepettus ning püüe maskeerida omaenda tahtejouetust.

Sajanditepikkused rõhujate armutud väljasuretamiskatsed

on piisav eeldus meie eneseteadlikkusele, mille tõttu peaksime oskama oma kultuuri väärtustada ja vajadusel ka kaitsta. Eesti kultuuri elujõulisuse suurim oht oleme praegu hoopiski meie ise, mitte paarsada sõjapõgenikku.

21. sajandi kriisid mängivad kesket rolli inimeste taasvalgustamisel. Kõik meie teele sattuvad katsumused peaksid tekitama meis soovi probleemile lahendusi otsida, mitte seda lihtsameelselt eitada.

Eestlastel on aeg neid kammitseva kummituslinna müürid maha lammutada. Peaksime hemingwaylikult meele pidama, et arved ei jää kunagi esitamata – teistsuguste inimeste eiramine võib millalgi lähitulevikus meile bumerangiefektina valusalt kätte maksta.

Hea kaaskodanik, mõnikord seisneb kangelastegu suurema halva vältimiseks väiksemaga leppimises!

SAJANDITEPIKKUSED RÕHUJATE ARMUTUD VÄLJASURETAMISKATSED ON PIISAV EELDUS MEIE ENESETEADLIKKUSELE, MILLE TÕTTU PEAKSIME OSKAMA OMA KULTUURI VÄÄRTUSTADA JA VAJADUSEL KA KAITSTA.

Oktoober toob õppehoonetesse kõrged veekraanid

ALMA MATER

Maikuus energia- ja ressursisäästu-konkursi Negavatt võitnud projekti «Võta kraanist!» tegijad avavad 29. oktoobril kõigis ülikooli õppehoonetes kõrged uued kraanid, kust saab pudeliga vett võtta.

MERILYN MERISALU

merilyn.merisalu@ut.ee

Ligi 10 000 eurot saanud projekti juht Kristjan-Julius Laak ütles, et võiduraha eest luuakse kõigile Tartu ülikooli tudengitele võimalus lihtsalt, esteetiliselt ja hügieeniliselt oma pudelisse tasuta joogivett võtta.

«Kevadel tehtud uuringust tuli välja, et peaaegu neljandik TÜ tudengitest jook rohkem kraanivett, kui pudelite täitmiseks oleks olemas kõrgemad kraanid. Prooviperioodil lasime sellised kraanid paigaldada ülikooli raamatukogu mõlema korruse tualettidesse ja seal on toimunud silmanähtav muutus: varem ei tohtinud seal oma joogiga olla, nüüd on aga paljudel laudadel pudelid veega, mida kraanist võtmas käiakse,» rõõmustas Laak.

Juuni alguses käisid projekti

eestvedajad läbi kõik ülikooli õppehooned ning arutasid kohalike töötajate ja tudengitega, kas ja kuhu seal kõrged kraane vaja oleks. Oktoobrikuu jooksul paigaldatakse ülikooli õppehoonetesse, kus neid veel ei olnud, ühtekokku 34 uut kvaliteetset kraani, mis telliti Itaaliast.

HALVA MAITSEGA VESI VIITAB MUUTUSTELE

Projektiga liitunud kommunikatsioonijuhtimise magister Jürgen

VÄGA LAHE ON, ET KA OSA TÜ STRUKTUURIÜKSUSI ON HAKANUD JUBA VEEAUTOMAATIDE ASEMEL KRAANIVEE JOOMISELE MÕTLEMA.

Klemm tunnistas, et idee kraanivee joomist levitada meeldis talle algusest peale. «Eestis on õnneks väga palju vett: seda on kaevudes, jõgedes ja meres, isegi kaste on vesi, mida saab juua. Minu jaoks on

arusaamatu, et peaksin veel eraldi kusagilt vett juurde ostma ja selle eest palju maksma,» rääkis Klemm.

Noormehed muretsesid, et paljudes kontorites kasutatakse veeautomaate, arvates, et selline vesi on kõige puhtam. Nad viitavad, et suured plastmasskanistrid on enne kontorissoo jõudmist ilmselt seisnud ehk nädalaid laos, veel nädalaid kontoris ning neid kasutatakse automaatides, mida neid välja rentiv firma reeglina kunagi ei puhasta.

«Vesi, mis sealt lõpuks välja tuleb, on mikroobitaset vaadates täpselt ohutu ja ohtliku piiril. Tervislikud inimesed on harjunud palju vett jooma ja kui pikka aega sellist seisnud vett juua, hakkab see tähtsusetuna tunduv

asi lõpuks mõjuma. Tundub, et tehakse endale head, aga tegelikult mitte,» arutles Klemm.

Kui seisev vesi vananeb, siis kraaniveesi liigub ja on uuringute järgi Eestis, eriti Tartus väga hea

kvaliteediga. Halvasti maitsev kraaniveesi tähendab tõenäoliselt seda, et probleem on torustikus, mistõttu tuleks see välja vahetada.

Laaki sõnul ei kohusta nad kraanivett jooma kedagi, kes seda teha ei taha. Oluline on luua pudeliveele alternatiiv, mida keskkonnasäästlikud inimesed saaksid kasutada.

«Pooleliitrist pudelit saab ühe pudelivee poe hinna väärtuses täita keskmiselt 2000 korda, kui kasutada kraanivett. Ehk et ühe poe hinna eest saab kraanivett juua tegelikult ligi kuupmeetri jagu,» viitas Laak.

Lisavõimalusena pakuvad noormehed korduvkasutatavaid pudelid, millest kraanivett juua. Augusti keskel avasid nad veebipoe, kust saab tellida Negavati ja Tartu ülikooli logodega erilist materjalist tehtud pudelid.

VEEPUDELID VAJAVAD LISAHOOLT

Tritonplastikust tehtud ligi pooleliitriste pudelid on mitmeaastase elueaga, kerged ja minimalistliku kujundusega. Erinevalt tavalistest plastpudelitest ja purkidest ei sisalda need laialt levinud tööstuslikku kemikaali bisfenool A-d ehk BPA-d.

BPA-d peetakse hormoonsüsteemi kahjustavaks kemikaaliks, kuna see käitub nagu naissuguhormoon östrogeen ning võib organismis käivitada kahjulikke ja ebavajalikke muutusi. Näiteks seostavad teadlased seda ainet südamehaiguste, diabeedi, rasvumise, rinnavähi ja probleemidega paljunemisorganites.

Suur arv uuringuid on näidanud, et BPA lekitab plastist ja vaikudest,

kui need puutuvad kokku kõrgete temperatuuridega ning neid palju kasutada. Seepärast ei tohigi tavalisi plastpudeleid pesta nõudepesumasinas või kuuma veega.

«See tekitab keemilise muutuse, millest saab aru, kui plastpudel läheb n-ö haisema,» rääkis Klemm. Selle vältimiseks tuleks korduvkasutatavaid plastikanu- maid näiteks kord nädalas puhastada sooda või sidrunhappega. Kuumpesu tuleb vältida.

Projekti eesmärk ei ole siiski pudelid müüa, vaid kraanivee joomist levitada. Enda kujundatud pudelit näevad «Võta kraanist!» vedajad pigem kui märki kindlast maailmavaatest ja suhtumisest, aga ka Tartu ülikooli inimeste ühtsusest. Sellele viitab nii ülikooli logo pudelil kui ka selle sinine pael.

«Väga lahe on, et osa TÜ struktuuriüksusi on hakanud juba veeautomaatide asemel kraanivee joomisele mõtlema ja endale need pudelid tellinud! Innustame kõiki teisi kraanivett jooma – seda enam, et projekti vastu on huvi tuntud ka mujal Eestis,» rõõmustas Laak.

Oktoobrikuu lõpuks on kõigi ülikooli õppehoonete animkasutatavates tualettides olemas kõrged kraanid, et soovijad saaksid kraanivett võtta.

Kraanide ametlik avamine toimub 29. oktoobril TÜ peahoone fuajees. Seal saab peale kraanivee võtmise ning selle maitsestamise värskete marjade ja puuviljadega tutvuda ka uute ülikooli veepudelitega. Pudelid saavad kätte kõik eeltellijad, uued huvilised saavad need endale soodushinnaga soetada. UT

OKTOOBRI LÕPUKS
SAABUVAD PUDELID
ON UMBES SELLISE
KÕRGUSEGA JA
MAHUTAVAD 400 ML
VEDELIKKU.

Tudengivarjud elavdavad koolipäeva

FOTO: ANDRES TENNIS

INTERVJUU

Töövari on argikeeles juba laialt kasutusel olev sõna ning kogu nn varjuks käimise käsitlus tänu sellele tuttav. Varje võtavad endale aga ka tudengid, kes saavad gümnaasiumiõpilastele ühe päeva abil selgitada, kuidas nende erialal ja ülikoolis üldse õppetöö käib.

MERILYN MERISALU

merilyn.merisalu@ut.ee

Rääkisime õigusteaduse 2. kursuse üliõpilase Liina Hirve ja psühholoogia 2. aasta bakalaureusetudengi Karl Erik Piirimehega sellest, kuidas mõnest erialast huvitatud gümnaasistid ja seda eriala õppivad üliõpilased saavad üksteise jaoks kasulikud olla.

Kust kuulsite võimalusest endale vari võtta?

Karl Erik: Nägin esimesel aastal, et üks mu kursaõde võttis endale tudengivarju, ja vaatasin, et see tundub päris äge. Olin ise oma erialavaliku teinud üsna raskelt ja valuliselt. Arvasin, et saan selle mõnele teisele keskkoolilõpetajale lihtsamaks teha ja talle seletada, mis on psühholoogia eripärad. Seni on mul ametlikult olnud kolm ja mitteametlikult veel kaks varju.

Liina: Ka minul tuli see mõte üsna juhuslikult. Nägin üleskutset üliõpilasesindajate grupis ja mõtlesin, et miks mitte seda ka ise proovida. Olen töövari

olnud ja tundus, et tudengivarju võtmine on hea võimalus näidata, mida me õigusteaduses tegelikult õpime ja teeme.

Milleks endale varju võtmine tudengit kohustab?

Liina: Minu meelest on oluline ainult see, et varju päev võiks olla võimalikult põnev. Nii et leppige kokku päev, kus tal on tõesti ülikoolis midagi vaadata. Muidugi on viisakas õppejõududele enne teada anda, et varju kaasa võtad. Mina olen ka loengu või seminari alguses seda ütlema läinud ja kedagi ei ole vari seganud.

Karl Erik: Ainus formaalsus on see, et kui end varjutatavana kirja panna, tuleb saata oma nimi ja meil. Suurtes loengutes ei peagi kedagi ette hoiatama, sest see ei sega kedagi, seminarid on aga teine asi. Olen kuulnud, et varjud on ka eksamitel kaasas käinud, neile on nalja pärast eksamitöö ette antud ja pärast kohe ära kontrollitud.

Mis kogemused teil enda varjudega olnud on?

Karl Erik: Tudengivarjuks tulek on kindel plaan ja mitteasjalikud seda liigutust ei tee. Minu varjud on siiani olnud kõik

» erialaste huvidega, teinud ka erialased katsed ja vähemalt kaks on psühholoogiat õppima asunud: üks Tartus, teine Tallinnas. Nii et ma näen, et olen eriala valikul neile abiks olnud.

Liina: Minul käis eelmisel aastal kaks varju. Üks oli siis 10. klassis ja ütles, et tahab varakult alustades kõik huvipakkuvad erialad läbi käia. Teine oli abiturient

KINDLASTI OLENEB PÄEVA VALIK SELLEST, MILLES OMA VARJUGA KOKKU LEPID JA MIDA TA NÄHA TAHAB.

ja nüüd on ta õigusteaduse rebane. Ma usun ka, et kui keegi juba varjuks tuleb, siis on ta pigem asjalik.

Karl Erik: Samas on asjalikkust ühe päeva järgi raske hinnata. Näiteks teisel kursusel on aineid, kus terminoloogia on juba päris keeruline. Ja eeldada, et gümnaasiumiõpilane suudab kõike ilma eelteadmisteta jälgida, on natuke liig. Selles mõttes on esimese kursuse tudengitel kergem oma varju tähelepanu loengus või seminaris hoida.

Liina: Jah, õiguses on ka teise kursuse ained keerulisemad. Tuleb võtta aega, et tudengivarjule mõned asjad enne või pärast ära seletada.

Kui oluline on see, et vari teeks ülikoolis terve kokkulepitud päeva kaasa?

Karl Erik: Varjutamise eesmärk ei ole ju neile tegelikku õppetööd ette lükata, vaid näidata neile põgusalt, kuidas millegi õppimine välja näeb. Üks loeng ei näita veel tervet eriala ära. Kui keegi läheb pärast esimest loengut minema, siis on näha, et ta on mingi otsuse juba teinud.

Minemajalutamine võib olla ka märk sellest, et inimesele lihtsalt ei sobi poolteist tundi järjest loengus istuda. Siis ei ole ülikool sellisel kujul tema jaoks. Aga ilmselt on sellised väga harvad juhused.

Liina: Mina võtsin eelmisel aastal ühe varju jaoks just hästi pika päeva, kaheksast kuueni, sest ta tahtis üldist pilti näha. Inimestel

on õigusteadusest tihti väga kitsas arusaam ja valisin sihilikult päeva, kus oli palju eri aineid. Ja see noor-mehe ütles pärast, et see oli hea valik. Kindlasti on päeva valik sellest, milles oma varjuga kokku lepid ja mida ta näha tahab.

Kui palju on teil enda varjudega hilisemat suhtlust olnud?

Liina: Rääkisin oma abiturientide varjuga pärast veel edasi, sest ta uuris lahtiseks jäänud teemade kohta lisa. Ja nüüd ülikoolis nähes suhtleme ikka vähemalt tere-tasemel edasi. Rebastel on ka hea tunne, kui vanemal kursusel on mõni tuttav nägu, keda tervitada saab.

Karl Erik: Mina olen enda varjudega suhelnud vähemalt enne sisseastumiseksameid, kus nad küsisid uuesti üle, millele tähelepanu võiks pöörata. Ja mõnega olen suhelnud pidevalt ka nüüd, kui nad on rebaseid.

Kas olete enne tudengivarjude võtmist ka sellise vormiga kokku puutunud?

Liina: Mina käisin gümnaasiumi ajal haridus- ja teadusministeeriumis. Meil oli retoorika

kursusel praktika, kus pidime mitu täispikka tööpäeva kellegi juures olema. Varjutasin Ain Tõnissoni. Kellegi töö kõrvalt nägemine avas nii palju. Mulle seletati väga palju asju ära ja räägiti, mida ja kuidas tehakse. See oli väga hea kogemus ja ma arvan, et seepärast viitsin ma ka oma varjudega rohkem tegeleda. Noored inimesed on samamoodi karjäärivalikuid tegemas ja meie saame neis mingit selgust luua.

Karl Erik: Mina ei ole vist elu sees ühekski varjuks käinud. Küll on mul endal töövarje olnud. Olin kunagi helitehnik ja seal oli loogika sama: näitad, mida sa teed, ja aidad aru saada, kas see ka teisele sobiks. Helitehnik ei sõbrusta ainult muusikutega, seal on palju füüsilist tööd ja liikumist. Ka ülikoolis käies saame näidata, kuidas siin üldse on. See ei ole lihtsalt loengus istumine.

Kuidas on õppejõud varjudesse suhtunud?

Liina: Hästi erinevaid kohutumisi on olnud, aga vari toob kindlasti vaheldust ja muudab loengu toredamaks. Paar seminarijuhendajat on elevile läinud ja varju poole pöördunud. Ühel korral istusime terve rühmaga natuke rumalate nägudega, sest ei osanud tema küsimusele vastata. Kõik olid vait ja natuke oli juba piinlik ka. Juhendaja pöördus viimases hädas tudengivarju poole, et äkki mõtleb tema veel loogiliselt. Ja oligi nii. Tudengid mõtlesid üle, aga tegelikult oli tegu väga loogilise asjaga, millest vari kenasti aru sai.

Karl Erik: Minul on ka paar sellist kogemust, kus õppejõud on samamoodi poolnaljatades küsinud, et mida arvab inimene, keda

psühholoogia veel ära rikkunud ei ole. Kunagi ei ole ükski õppejõud varjule «ei» öelnud, tagasiside on alati positiivne olnud. Üks mu vari oli geneetika loengus küsimustele vastates teistest niipalju aktiivsem, et õppejõud kutsus teda hoopis enda eriala õppima.

Liina: Ma usun, et see ongi loogiline. Õppejõududel on ju ka parem loengut anda, kui neil istuvad auditooriumis noored, keda see eriala tõesti huvitab. Ilmselgelt on see teretulnud nii õppejõule, teistele tudengitele kui ka ülikoolile tervikuna.

Kui palju teie tutvusringkonnas tudengivarjude võtjaid on?

Karl Erik: Meil on kursusel vähemalt kümnekond inimest, kes on võtnud ühe või pigem rohkem varje. Hakkasime sellega juba esimese aasta sügisel peale. Ja tore on näha, et neist varjudest on täna paljud tuttavad näod ülikooli peal.

Liina: Mina kahjuks nii positiivselt vastata ei saa. Kuigi meid

on palju, tean oma kursusel ainult paari inimest veel, kellel on vari kaasas olnud. Ma loodan siiralt, et tegelikult ei ole ma lihtsalt neid tähele pannud. Või kui neid ongi vähe, siis loodan, et see olukord muutub. Õigusteadus on ju täpselt see eriala, kuhu õppima tulevad inimesed peaksid oma valikus tõesti kindlad olema.

Karl Erik: Psühholoogia eriala võib ka olla ahvatlev nende jaoks, kes pole selle peale piisavalt mõelnud. Meil ei ole õnneks palju neid, kes erialas pettuvad, sest sisse on raske saada ja ettevalmistus peab olema üsna tugev. Aga varjude võtmine on meil väga au sees. Kui kellelgi on vari, siis tahavad kõik temaga tutvuda, küsivad, miks talle psühholoogia meeldib või miks ta siin on. Päeva alguses võib vari küsimustele vastata värisedes ja punase näoga, aga päeva lõpus, kui varjutatav koju läheb, istub vari veel tudengitoas ja räägib teistega, mis loom see psühholoogia ikkagi on ja kuidas see välja näeb.

Liina: Töövarjudest räägi-

takse meil üsna palju, aga mulle tundub, et tudengivarju teema ei ole koolides nii tugevalt teadvustatud. Kindlasti on oluline, et see info jõuaks gümnasistideni ja nad kaaluksid tõsiselt varjuks tulekut.

Karl Erik: Ja kui tudengitele rohkem selgitada, et võtta vari ei ole midagi muud kui tavaline õppetöö – lihtsalt kõrval on keegi, kellele saad vahepeal seletada, mis toimub ja milline on sinu arusaam oma erialast –, siis ma usun, et ka varjutatavaid oleks rohkem.

Liina: Tudengivarjude programm aitab gümnasistid ja tudengid kokku viia. Igaühel ei ole kahjuks endale meeldival erialal kedagi tuttavat juba õppimas. Need, kellel on tuttav üliõpilane olemas, võiksid julgelt nendega kas või niisama mõnel päeval kaasa minna. Ja tudengid võiksid ju ka ise oma noorematele tutvavatele, kes tahavad ülikooli tulla, öelda, et tulge kaasa ja vaadake, mis meil toimub. Sellega teeme oma ülikoolile ja kõrgharidusele kindlasti teene. UT

MIDA TEHA TUDENGIVARJU VÕTMISEKS?

Ilmselt ei ole palju möödunud ajast, kui tuli teha suur otsus, mida õppima minna. Ehk mäletad veel, kui palju erinevaid mõtteid pähe kogunes ning kui keeruline oli teha õiget otsust. Nüüd on sul võimalus teha kellegi elu lihtsamaks ning tutvustada talle enda valitud eriala. Selleks on vaja üksnes soovi aidata ja valmidust veeta üks päev tulevase tudengiga.

» Esita avaldus lehel www.ut.ee/tudengivari »
Saad kinnituse ülikoolilt » Oota kirja huvitatud gümnasistilt » Leppige kokku mõlemale sobiv koolipäev » Veeda päev koos tudengivarjuga

» Tutvusta oma varju kaastudengitele ja õppejõududele, kaasa ta loengutesse, praktikumidesse või laboritöösse. Vasta varju küsimustele ülikoolieliu ja oma eriala kohta ning jaga talle enda soovitusi. Võid talle tutvustada ka ülikooli tähtsamaid hooneid ja ühiselamuid ning kaasata teda oma päeva vaba aja tegevustesse.

» Üks päev võib muuta kellegi elu ja tulevikku, aga päris kindlasti muudab see keerulise otsuse tegemise lihtsamaks.

FOTO: TONIS SAAR

INDREK LILLEMÄGI: kool algab klassiruumist

PERSOON

Indrek Lillemägi valiti mullu Väike-Maarja gümnaasiumi kõige õpilassõbralikumaks õpetajaks. Praegu magistriastmes kasvatusteadusi õppiv noor eesti keele ja kirjanduse õpetaja usub, et meil on vaja inimesi, kes tunneksid õppimisest mõnu.

MERILYN MERISALU
merilyn.merisalu@ut.ee

Väike-Maarjas kolmandat aastat õpetajana töötav Indrek ütleb, et talle on alati meeldinud õpetajad, kes on õpilastelt palju oodanud, aga ka neisse uskunud.

«Kui nähakse, et õpetaja usub ja mõistab, siis tahetakse õppida ega kardeta eksida. Julgetakse rohkem küsida ja ise juurde uurida,» räägib Indrek. Ta muigab, et ilmselt olid kooliajal kõik tema õpetajad head, sest koolimineku vastu ei ole tal kunagi trotsi olnud.

Soov ise õpetajaks saada sai selgeks alles bakalaureuse lõpu-aastal, kui Indrek läks Noored Kooli programmi. Kirjandust ja kultuuriteadusi õppides sai ta erialase tugeva teoreetilise pagasi, aga samuti oli suur tema tahtmine

midagi ise ära teha ning arendada enda suhtlemis- ja juhtimisoskust.

«Programmi oodatakse inimesi, kellel oleks mingisugune juhtimiskogemus olemas, aga seda ei pea kartma. Juhtimiskogemuse võib saada kui tegutseda kooli õpilasesinduses tegutsemine, teha sõpradega teatrit, juhtida projekte ning kas või hoolitseda nooremate õdede-vendade eest,» arutleb Indrek. Põhiline olevat ikkagi, et noor inimene oskaks vastutada ja enda tegevust mõtestada.

JULGUS KATSETADA, AGA KA EKSIDA

Indrekul oli kooli õpilasesinduse juhtimise ja ka üle-eestilise õpilasesinduste konverentsi korraldamise kogemus olemas. Peale selle oli ta oma eriala vastu väga kirglik ning ka kooli- ja noorteatrit kogemus ei jooksnud õpetajaks õppides mööda külgi maha.

«Õpetaja elu on paratamatult natuke rollimäng, aga minu õpetajaideaal läheb tegelikult näitlejaametiga täiesti vastuollu,» räägib Indrek. Tema jaoks ei ole õpetaja tänapäeva koolis see, kes klassi ees esineb, vaid pigem keegi, kes on õpilaste seas ja juhendab hoopis nende esinemist.

Teatrist saadud julgust esineda, vastutada, katsetada, aga ka eksida läheb õpetajaametis kindlasti vaja. Noore õpetajana ei olegi võimalik kindla peale minna, tuleb oma mugavustsooni väljuda ja koos õpilastega areneda.

«Oleme ammu eemaldunud arusaamast, et õpetaja on see, kes esitab klassi ees täit tõe. Kui õpetaja julgeb tunnistada, et ta tõesti maailmast kõike ei tea, siis julgeb ka õpilane küsida ja eksida. Selline võrdne suhe on minu jaoks väga oluline.»

»

» Siin tuleb kasuks kirk oma eriala vastu. Indrek arutleb, et kui õpetada lihtsalt midagi etteantut, mille vastu endal huvi ei ole, võivad õpilaste küsimused olla ebamugavad. Kui aga nautida oma ainet ja suuta vaimustuda uutest üksikasjadest või õppeviisidest, hoiab see klassiruumis kõik ärsad.

«Kunagi oldi sellise mudeli juures, et täiskasvanud otsustasid, milliseks lapsi kujundada. Aga me ei vaja enam alluvaid kodanikke, kes oskaks ühte kindlat ülesannet lahendada – selleks on masinad. Vajamegi õpilasi, kes oleksid õpetaja jaoks n-ö ebamugavad: küsiks palju, arvaksid ja mõtleksid palju ega oleks alati rahul,» seletab Indrek.

ÜHISED VÄÄRTUSED JA EESKUJU

Et õppetöö saaks sellises olukorras toimuda, peab õpetaja ja õpilaste suhe olema väga hea. Kui nad väärtustavad ühist ja oskavad omavahel suhelda, siis saabki olla nii, et õpetaja ja õpilased naudi-

KUI NAD VÄÄRTUSTAVAD ÜHIST JA OSKAVAD OMAVAHEL SUHELDA, SIIS SAABKI OLLA NII, ET ÕPETAJA JA ÕPILASED NAUDIVAD KOOLITUNNIS ARUSAAMATUSE JA KÜSIMISE PROTSESSI.

vad koolitunnis arusaamatuse ja küsimise protsessi.

Ka eeskujude andmine on oluline osa õpetaja tööst, usub noormees. Kui näiteks õpetaja elu seisneb koolist vabal ajal lihtsalt kodu televiisori vaatamises, siis ei ole eriti suurt kaalu tema sõnadel, mis innustavad rohkem tegema ja olema.

«Aga kui õpilased küsivad, mida õpetaja suvel tegi ja too saab neile öelda, et kõndis tuhat kilo-

meetrit jala, siis see tekitab mingi teise loomulikkuse. Reisimisel ja kirjandusel on mõnes mõttes sarnane ülesanne: mõlemad võimaldavad argielu vaadata teisest kohast või elurütmit, anda uusi vaatepunkte ja rikastada maailmapilti,» räägib Indrek.

Pärast Noored Kooli programmi lõpetamist käis ta uudistamas koole üle Eesti ning valis Väike-Maarja gümnaasiumi eelkõige seepärast, et direktoriga tekkis kiiresti usaldus ja teineteise-mõistmine. Indrek tahtis töötada keskkonnas, kus ta saaks ennast hästi tunda, aga mis pakuks ka talle endale võimalust areneda.

«See kool on Väike-Maarja kogukonna jaoks ikkagi kese – kõik keerleb kooli ümber. Minu arvates ongi tähtis mõista koole kogukonnakeskustena. Kui vaadata ääremaastuvat Eestit, siis kohalikud koolid on võimalus säilitada teatud sotsiaalhoolekande teenuseid, huviringidega seotud kultuurielu, võimalust tuua uut verd kas või noorte õpetajate näol.»

Augustikuus Paides toimunud arvamusefestivalil juhtis Indrek kogukonnakoolide arutelu. Seal käsitleti kogukonna mõistet küll natuke kitsamalt. Kogukonnakoolist räägiti kui koolist, mis on saanud alguse lapsevanemate ja õpetajate algatusvõimest.

«Seal tekkis küsimus, kas siis kõike uut ja ägedat ei saa teha juba olemasolevates koolides. Kas selleks on tingimata vaja uusi koole luua. Mina usun, et vajame

mõlemaid: mida mitmekesisem on pilt, seda rohkem on meil üks-teiselt õppida,» seletab Indrek.

KOOL KUI KOGUKONNA KESE

Väikestes koolides on paratamatult teine koolikeskkond kui suurtel. Uute väikeste koolide puhul on väga põhjalikult läbi mõeldud, miks on kool ja haridus vajalik ning miks on vajalik just nende kool. Sellest lähtuvalt peavad nad tegevusedki väga hoolikalt läbi mõtlema. Indreku arvates on see üks näide, mida suured väikestelt õppida võiksid.

«Suurepärane, et Eestis on selliseid koole, aga me ei saa haridusfilosoofias jõuda arusaamani, justkui oleks meil ainult üht õiget tüüpi kool. Mina sõlmisin endaga pärast arvamusefestivali rahu ja mõistsin, et vajamegi erinevaid koole, sest meil on väga palju erinevaid inimesi,» arutleb ta.

Seepärast mõtestabki Indrek enda peas kogukonnakooli laiemalt kui seda arvamusefestivali arutelul tehti. Olenemata sellest, kas tegu on suure või väikese, uue või vana kooliga, on koolil kui sellisel nüüdisajal palju rohkem rolle kui olla lihtsalt teadmiste edastamise koht. Haridus on alus nii majandusele, kultuurile, kohalikule sotsiaalpoliitikale kui ka inimeste liikumisele.

Kui siiski midagi ühtset välja tuua, võiks need Indreku arvates olla ühised väärtused. Nii saaks koolis valitseda tasakaal – olgu see sooline, vanuseline või metoodiline tasakaal. Ühiste väärtuste ja oskusliku suhtlemise korral toovad kasu nii tavad kui ka uuenduslikkus. Mis täpselt need põhiväärtused on, tuleb aga kõigepealt iseenda jaoks selgeks teha.

FOTO: MERILYN MERISALO

INDREK USUB, ET KUI ÕPETAJA SUUDAB OMA AINEST VAIMUSTUDA JA SELLE JUURES ALATI MIDAGI UUT LEIDA, ON ÕPILASED PALJU INNUKAMAD TEMA TUNDIDES ÕPIMA JA JUURDEGI KÜSIMA.

«Ma ei saa ju kellelegi ette öelda, millesse uskuda. Mina ise usun näiteks sellesse, et iga õpilane väärib võimalust. Tähtis ei ole see, et minul oleks tingimata õigus, vaid see, et õpilane saaks õppida,» räägib Indrek.

ÕPILASSÕBRALIKUM KOOL

Näiteks meeldib talle endale väga loenguid kuulata. See aga ei tähenda, et tegu on maailma parima õpetamisviisiga, mis sobib kõigile. Seepärast mõtleb ta alati uut eesmärki seades, mis on tema õpilaste jaoks kõige parem meetod selle sisu omandamiseks.

Praegu loodabki Indrek, et kasvatusteaduste õppimine aitab tal õpetamisele ja õppija arengu toetamisele teoreetilise pilgu-

ga vaadata. Usu- ja tundepõhiselt on küll hea õpetada, aga ta tahaks ikkagi täpselt teada, miks miski hariduses toimib ja midagi muud mitte, millest räägitakse, kui räägitakse haridusuuendusest ja mis praktikaid saab sellega seoses rakendada.

«Tahan kindlasti hariduse jääda. Kõik, mis ma juurde õpin, ja valikud, mis ma teen, on kindlasti seotud sellega, et anda panus Eesti kooli õpilassõbralikumaks ja väärtuspõhisemaks kujundamiseks,» räägib mees oma tulevikuplaanidest.

Noore õpetajana on Indrek selle vastu, et õpetajal peaks klassiruumis olema rohkem võimu, näiteks õpilaste kotte läbi otsida. Ta ei suuda uskuda, et rohkem võimu teeks midagi paremaks.

Eesmärk ei ole ju maailm, kus õpetaja võib õpilasele joonlauaga vastu sõrmi lüüa.

Indrek usub, et rohkem tuleks väärtustada õpetaja ja õpilase võrdset suhet. Ta ei arva, et võimuhete põlistamisega loodaks koolikeskkond, kus õpilastele meeldib õppida, või niimoodi aidataks areneda vastutusvõimelistel kodanikel.

«Kui õpilased on kogu aeg sunnitud alluma, siis nad ei õpigi vastutama. Meil on vaja inimesi, kes oskaks iseseisvalt õppida ja tunneks sellest mõnu. Me ei saa loota, et keegi üleval pool kujundab kõik valmis, sest kool algab ju sellest, mis toimub klassiruumis. Peame ise rohkem tähelepanu pöörama suhtlemisotsusele ja kooli demokratiseerumisele.»

FOTO: SVEN PAULUS

Ülikoolid ja ettevõtted maadlevad koostöö kitsaskohtadega

ETTEVÕTLUS

Kuigi uurijad arvavad, et ettevõtete ja ülikoolide koostöö liigub paremuse suunas, on veel mitmeid probleeme ning küsimusi, millele tuleb lahendus leida.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Teadus- ja innovatsiooni- poliitika seire programmi (TIPS) raames valminud raporti «Ettevõtete ja kõrgkoolide koostöökogemuse seire» eestvedaja ja TÜ rahvusvahelise ettevõtluse professor Urmas Varblane ütles, et koostöö puhul on kõige olulisem mõlema poole valmisolek teineteist ära kuulata.

Küllalt palju on tema sõnul olnud suhtumist, et seesugune

koostöö ei anna kasu. «Tegelikult ei osata tihti ette kujutada, missugustele küsimustele on võimalik ühise koostöö jooksul vastuseid saada,» sõnas Varblane. Koostöö ettevõtetega võimaldab ülikoolidel näha ja uurida firmade jaoks tähtsaid probleeme, mille peale üksi tegutsedes ei pruugita tulla.

Teise olulise aspektina toob professor välja arusaama, kui võrd mitmekesine võib koostöö olla. «Me ei saa ülikoolide ja ettevõtete koostööd suruda lihtsustatud mudelisse, kuigi nii tahetakse teha, sest siis on tulemusi kergem mõõta,» ütles Varblane. Ta lisas, et lihtne on mõõta lepingulist uurimistööd, kuid selleks, et lepinguni jõuda, on tarvis teha väga palju eeltööd. «Mingid kontaktid peavad olema olemas, tuleb suhelda, kohtuda jne, aga seda osa on koostöö puhul väga keeruline mõõta,» lausus professor.

ROHKEM TÄHELEPANU ÜKSIKISIKUTELE

TIPS-i teise samateemalise uuringu «Ülikoolide ja ettevõtete koostöö organisatsiooniline baas ja barjäärid» eestvedaja ja TÜ juhtimise professor Maaja Vadi rõhutas, et eelkõige tuleb koostöö puhul arvestada sellega, et koostööd teevad siiski inimesed ja uurimisrühmad.

«Ülikooli sees võib mitmekesisus olla tunduvalt suurem, sest erinevate teaduskondade näol võivad ka huvid väga vastandlikud olla,» rääkis Vadi. Seega ei saagi keskenduda üldiselt ülikooli

ja ettevõtte koostööle, vaid inimestele neis suhetes.

Seetõttu toob ka professor Varblane välja, et oluline oleks Eesti teadusinfosüsteemi (ETIS) luua uus rubriik, kus oleks võimalik näha, missugused kogemused on ülikooli töötajatel ettevõtlusega. «Või missuguseid teemasid on nad valmis ettevõttega arutama, mis on üldse need valdkonnad, mida koostööpartnerit otsiva ettevõtte esindaja selle kindla inimesega arutada saaks,» lisas professor.

Varblase eestvedamisel tehtud seirest tuli välja, et ettevõtted on hakanud ETIS-t aktiivselt kasutama ning keerulisematele küsimustele vastuseid otsivad ettevõtted teavad, mis rolli portaali täidab. «ETIS on seega meie suhtlusvahend, mida tuleks praegusest palju rohkem ära kasutada,» arvas Varblane.

Maaja Vadi tõi samuti välja, et oleks tarvis avalikku andmebaasi, kust oleks võimalik vaadata, missugused teemad on teadlastel käsil. «Nii tekiks ülevaade, millised võimekused ülikoolis on, ettevõtted saaksid pöörduda otse uurimisrühmade poole, küsida kokkuvõtteid või rääkida oma mõtetest ja ettepanekutest,» rääkis Vadi.

Urmas Varblase sõnul oli tema jaoks kõige meeldivam üllatus see, kui paljudel Eesti ülikoolide töötajatel on olemas osalus mingis ettevõttes. «Võtsime ülikoolide töötajad ja sidusime äriregistriga ära. Tulemus oli üllatav, sest paljud töötajad on >>

» seotud ettevõtlusega.» Varblane lisas, et Tartu ülikooli töötajatest on peaaegu igal neljandal inimesel olemas mingisugune seos ettevõtlusega.

«Kuid ülikooli töötajad ei räägi sellest väga palju,» sõnas Varblane. Põhjus, miks sellest ei räägita, võib peituda selles, et töötajad kardavad, et ülikoolis suhtutakse sellesse halvasti ning põhitöö kõrvalt millelgi muuga tegelemine ei ole heaks kiide-

ÜKS TAKISTUS ON KA SEE, ET PRAEGU OOTAB TARTU ÜLIKOOI KÜLALISÕPPEJÕUDUDEKS KÜLALISTEADLASI, MITTE ETTEVÕTLUSKOGEMUSEGA PRAKTIKUID.

tud. «Kuigi tegelikult annab see väga suurt lisaväärtust ülikoolis tehtavale tööle,» ütles professor veendunult.

Maaja Vadi peab oluliseks ülikoolisisest kogemusi jagada. «Näiteks meie alustasime paar aastat tagasi õppekvaliteedi parandamiseks kokkusaamisi, mis algavad pool tundi enne nõukogu algust, ning siis jagatakse omavahel kõiksugu eri kogemusi.» Professor lisas, et seesugune kokkusaamine osutus väga menukaks ning tema arvates võiksid ülikoolis ka laiemalt toimuda kokkusaamised, kus jagataks kogemusi, kuidas ühe või teise ettevõttega koostööd tehti.

VILISTLASI TULEB ENAM KAASATA

Professor Varblase arvates on senine koostöö Tartu ülikooli ja vilistlaste vahel olnud nõrk ja süsteemitu. «Muidugi on neid näiteid, kus vilistlased käivad loenguid andmas ja panustavad õppetöösse, kuid seda võiks palju rohkem olla,» sõnas ta. Seetõttu

peaks ülikool mõtlema välja lahenduse, kuidas vilistlastega sidet hoida ning kuidas ärgitada neid ikka ja jälle ülikooli tagasi tulema ja kogemusi jagama.

Ühe ületatava takistusena näeb Varblane seda, et praegu ootab Tartu ülikool külalisõppejõududeks külalisteadlasi, mitte ettevõtluskogemusega praktikuid. «Kui vaadata neid pabereid, mis on tarvis täita, et vormistada inimest külalisõppejõuks, siis hak-

kab kõik peale tema CV-st, kus soovitakse näha publikatsioonide nimekirja.» CV-s puudub aga koht, kus inimene saaks näidata juhtimiskogemust ja valdkondlikku ekspertiisi.

Tema arvates tuleks võtta dokumendivormid ette ja muuta need seesuguseks, et väärtustatakse ettevõtja kogemusi tööturul. «Praegu võib see mõnevõrra halva tunde tekitada, kui inimene soovib oma kogemustepagasit pakkuda, aga paberil soovitakse midagi muud. Võib tekkida küsimus, kas ülikool ikka soovib teda kaasata,» selgitas Varblane.

Maaja Vadi vaidles siin kohal aga vastu ning ütles, et majandusteaduskonnas on peaaegu iga õppetool kaasanud oma töösse vilistlasi. «Näiteks on strateegilise juhtimise aines vilistlased: novembris peab Taavi Rõivas seminari ning Kersti Kaljulaid kommenteerib üliõpilaste töid detsembris,» sõnas Vadi ja lisas, et need on vaid mõned näited vilistlaste kaasatusest.

Tema sõnul võib probleem seisneda hoopis selles, et ülikoolis ei räägita piisavalt valju häälega, kus on vilistlasi õppetöösse kaasatud. «Sealsamas võiks kaasamine olla ka süsteemsem. Võiksime näiteks võtta ette, kus õppetoolides on vilistlasi kaasatud ja millistes mitte, ning hakata sealt edasi töötama,» arvas Vadi.

Vilistlasi kaasates on väga oluline peale nende õppetöös osalemise ka abi õppekavade väljatöötamisel. Urmas Varblane ütles, et praegu on nii koostöös vilistlaste kui ka firmadega vähe tähtsustatud õppekavade ühisarendust. «Ettevõtjaid küll kutsutakse programmide arenduses kaasa rääkima, kuid tegelikkus on see, et nad ei taha väga tulla,» nentis professor ja lisas, et nii jääda kõrvalise olulisest võimalusest öelda välja oma arvamus.

Piisav vabandus ei ole see, et on kiire või et on väga palju muid asju käsil. «Ettevõtja peaks tulema ning vaatama, mida ja kuidas õpetatakse, missugune on suunitus. Ta peaks ütlema, mida on tööturul tegelikult tarvis, missugused oskused on esmatähtsad jms. See on eluliselt oluline,» rääkis Varblane.

RIIK PÜÜAB INNUSTADA

Eesti riigil on rida meetmeid ülikoolide ja ettevõtete koostöö edendamiseks. Ühe meetmena toob professor Varblane välja innovatsiooniosaku. «Minu arvates on see väga mõistlik, kuigi selle kohta on ka palju kriitikat olnud, et igapäev võib kirjutada ja taaskord küsitakse, mis kasu sellest on,» rääkis professor. Ta lisas, et nüüd, kui ettevõtte peab ka ise rahaliselt osakusse panustama, on vastutus ja motivatsioon suuremad.

ETTEVÕTTE JA KÕRGKOOI KOOSTÖÖD TAKISTAVAD TEGURID

Peamised takistavad tegurid on kõrgkoolides õpetatu või uuritu mittevastavus ettevõtte ootuste ja vajadustega ning see, et ettevõtteid ei oska näha koostöö kasu või vajadust. Probleeme tekitab ka mõlema osapoole teabe- ja huvipuudus.

Kõrgkoolist tulenevad tegurid

- » kõrgkoolis õpetatu/uuritu mittevastavus ettevõtte ootustele/vajadustele;
- » uuringud on liialt teoreetilised;
- » kõrgkoolide üleolev või hoolimatu suhtumine;
- » kõrgkoolid ei telli Eesti ettevõtetelt seadmeid;
- » kõrgkoolide nõrk turundusoskus.

Ettevõttest tulenevad tegurid

- » ettevõtteid ei oska näha kasu/vajadust koostööst kõrgkoolidega;
- » teabepuudus;
- » välisinvestori/emafirma poolne huvipuudus;
- » koostööks vajalike ressursside puudus;
- » ettevõtte suurus;
- » vähene koostööhuvi;
- » ebapiisav võimaluste turundamine kõrgkoolidele.

Kolmandatest osapooltest tulenevad tegurid

- » Riik: hariduspoliitika, regionaalpoliitika, ettevõtluse ebapiisava toetamise;
- » EAS: meetmete mittevastavus ettevõtte ootustele ja vajadustele, rahajagamise protsessi läbipaistmatust, ebapiisav turundustegevus;
- » Erialaliit: tegevuses osalemisel ei nähta ettevõttele kasu.

ALLIKAS: «ETTEVÕTETE JA KÕRGKOOI KOOSTÖÖKOGEMUSE SEIRE»

Professor Maaja Vadi ütles, et TIPS-i uuringust selgus, et osapoolte ootused olid innovatsiooniosaku puhul väga erinevad. «Osakutsuti ellu selleks, et ettevõtteid ja ülikool saaksid luua kontakti. Paljude väikeettevõtete lootus oli aga luua uus toode, seega olid motivatsioonid täiesti erinevad.» Vadi arvates tuleks edaspidi lahendada probleem, kus osapooled loovad kontakti nii, et nad on erineva huvi ja võimekusega.

Missugune olukord on motivatsiooniga aga Tartu ülikoolis? Vadi usub, et akadeemiline kogukond on huvitatud, et nende töötulemused osutuksid kellelegi vajalikuks. Uuringu jaoks tehtud intervjuudest tuli aga välja, et osad väikeettevõtteid, kes olid innovatsiooniosaku saanud, ütlesid, et ülikool ei näidanud partnerina huvi välja ja neid koheldi alaväärtuslikult. «Olen täiesti kindel, et suur osa ülikooli akadeemilistest töötajatest ei mõtle tegelikult nii,» sõnas Vadi.

Professori sõnul tuli uurin- gust välja väga olulise osana, et siiani ei ole praktikant nähtud kui teadmusvahetuse protsessi. Ehk – seni on kehtinud mõttelaad, et praktika on üliõpilase õppetöö osa, kus tudeng läheb ja saab vajaliku kogemuse.

Ülikoolis on siiani praktika juhendamist peetud pigem lisatöök, mis on Vadi sõnul suur tõke vääriliseks teadmusvahetuse protsessiks. «Ettevõttes on nende praktikajuhendajad, ülikoolil omad – need inimesed peaksid omavahel rohkem suhtlema ja kogemusi vahetama,» arvas professor ja lisas, et nii kasutatakse ära kogu praktika potentsiaal ja selle võimalused.

ILLUSTRATSIOON: TÜÜE

ÜLIÕPILASTE KÕRVAL KÜSIS REKTORILT KÜSIMUSE KA ÜLIKOOI MASKOTT SAMMAS PAUL. VOLLI KALM SOOVIS PAULILE EDU, ET TA TEGUTSEKS TÕELISE SEITSMENDA SAMBANA JA AITAKS ÜLIKOOI EDULE KAASA.

Tudengid tegid rektoriga intervjuu

INTERVJUU

Üliõpilasesinduse algatusel toimus Facebookis *online*-intervjuu rektor Volli Kalmuga. Rektorile said küsimusi esitada kõik praegused ja endised üliõpilased, kes endast märku andsid. Uuriti nii Kalmu tööpäeva ja Tartu ülikooli kui ka kõrghariduse üldise tuleviku kohta. Samuti sai vastuse põletav küsimus, kas kiirem on rektori või õppeprorektori mootorratas.

Trükime UT ajakirjas ära osa küsimustest ja vastustest. Ülejäänud intervjuu leiab üliõpilasesinduse Facebookist.

Kristel-Maria Kadajane: mis-sugune on Teie jaoks ideaalne tööpäev?

Selline, kus jääb koosolekute või kohtumiste vahele aega mõelda asjade üle, ja siis kohtumistel tegelda mitte detailidega, vaid põhimõtteliselt oluliste küsimustega. Viimaseid ei saa olla kümneid. Lühidalt: mulle meeldib veidi vähem planeeritud päev.

Kertu Liis Krigul: millised ise-loomuomadused ei sobiks Teie arvates rektorile?

Madal stressitaluvus ja võimekus keskenduda olulisele ei tule kindlasti kasuks. Aga see pole originaalne, kui mõelda mistahes juhtivale kohale ülikoolis või väljaspool.

Egert Puhm: kas üliõpilased peaksid Teile tänaval või koridoris «tere» ütleva?

Mina ütlen tere neile, kelle ära tunnen. Kohati on mul piinlik, kui ei oska öelda tere kellelegi, kes on mind tõenäoliselt ära tundnud.

Kristel-Maria Kadajane: mis on senise rektoriametis olnud aja jooksul osutunud kõige suuremaks väljakutseks?

Skeptikute veenmine, et ülikool vajab tänapäevaseks paindlikku, samas suurema personaalse

vastutuse, kohustuste ja õigustega juhtimiskorraldust (juhtimis- ja struktuurireformi eesmärk).

Leida Tamm: miks Te ei jaga kõikidele lõpetajatele isiklikult diplomeid?

Jagan magistri- ja doktori-diplomeid ja olen seda suutnud teha ligi sajaprotsendiliselt. Baka-laureusediplomeid annavad kätte dekaanid ja see on ka otstarbekas, sest lõpuaktusi on ühel ja samal ajal mitmeid korraga.

Martin Noorkõiv: 1. jaanuarist 2016. aastal koguneb uus rektoraat, kuhu hakkavad kuuluma ka neli valdkonna dekaani. Mida plaanite teha selleks, et uuest rektoraadist saaks koos töötav meeskond?

Kohtusin dekaanikandidaatidega ja rõhutasin, et ootus on selline, et nad lähtuksid kõiges ülikooliüleste huvide ja alles siis oma valdkonna asjust. Kerge ei saa see olema, kuid kandidaadid on väärikad ja ma loodan sellele.

ÜTLEME NII, ET MINU TSIKKEL (HONDA HORNET 900) ON OMA KONSTRUKTSIOONILT MÕELDUD VÕIMALDAMA VEIDI KIIREMAT SÕITU, KUI MARDI CHOPPER.

Nende suhtes rakendub kindlatele kokkulepetele tuginev tulemusjuhtimise korraldus, mis saab meeskonnatööd arvesse võtta.

Oluline on ka tehniline detail, et dekaane kui rektoraadiliikmeid saab puudumisel asendada rektoraadis vaid teine rektoraadi liige, näiteks teine dekaan.

Anne-Mai Liigand: kui Te paneksite koos Mart Noormaga oma tsiklid joonele, kes siis võidaks?

No nii, kohe lähen Mardiga tülli! Ütleme nii, et minu tsikkel (Honda Hornet 900) on oma konstruktsioonilt mõeldud võimaldama veidi kiiremat sõitu, kui Mardi Chopper. Aga usun, et oleme mõlemad mõistusega sõitjad.

Allan Aksiim: kas Teie hinnangul on TÜ praegune juhtimis-struktuur kestlik ja tõhus?

See kujuneb järjest kestlikumaks. Tõhusamaks nagunii ja see algab ülikooli 11-liikmelisest nõukogust. Ülikool vajab kiirelt muutuv keskkonnas kiiret ja paindlikku juhtimist, mis on vaatamata olulisele arengule kohati endiselt liiga staatiline. Kuid arene-mekas selles, eriti isikliku vastutuse suurenemises nii otsuste tegemises kui ka tegemata jätmises.

Lauri Kadajane: kuidas Teie arvates õnnestub TÜ-l oma mainet kõrgel hoida?

Lihtne öelda, kuid veidi keerulisem teha: olla nõudlik kõige suhtes, kes on hõivatud ülikooli põhitegevusega, st õppimise, õpetamise ja teadustööga. Loobuda nõrkadest ja nõrkustest, siis tuleb tunnustus väljaspool ülikooli ja see loob maine. Usun, et ülikool on praegu väga heas arengus >>

» ja meie maine tõuseb kindlasti veelgi. Parim kiitus on siiski mitte enese, vaid kõrvalseisjate oma. Nii on ka kriitikaga.

Mirt Kruusma ja Mari Kalma: sooviksime teada, kelle otsuste-
ga ja mis põhimõtteid järgides
otsustatakse Tartu ülikooli pika-
ajaline arengukava? Näiteks, kui
suurt rolli mängib rahvusülikoo-
li mõiste TÜ-s? Kas Tartu ülikool
peaks pürgima maailma tippüli-
koolide sekka? Ühesõnaga: mis
on need põhimõtted ja kas need
tagavad TÜ kestlikkuse?

Ülikooli arengukava kuni 2020. aastani on veebis kättesaadav, seda ma kordama ei hakka. 2020. aastal on ülikool esimese astme (baka-
laureuse) osas endiselt eestikeel-
ne, aga siin on praegusest rohkem
välisõppejõude ja tudengeid.

Oleme enam-vähem praeguse
tudengite arvuga, aga väiksema
töötajate hulgaga. Kuulume esi-
mese 300 ülikooli hulka maailmas,
oleme väga heal tasemel teadusega
valitud fookusaladel, samas toimi-
me edasi Eesti ainsa nn klassikali-
se (*comprehensive*) ülikoolina.

HUMANITAARIA EI KAO ÜLIKOOLIST
KUNAGI, PIGEM TEMA OSA KASVAB
MITTEHUMANITAARIDE HARITLASEKS
SAAMISEL.

Keit Mõisavald: olukorras, kus
maalikunsti ähvardab sulgemi-
ne, ei tunne humanitaarteaduste
tudengid (ka õppejõud) end
kindlalt. Paratamatult tekib eba-
kindlus, sest igapäev eliala võib
olla järgmine. Millisena näete
humanitaarteaduste tulevikku
Tartu ülikoolis?

Saan ebakindlusest aru, kuid
põhiline argument maalikunstiga

jätkamise või üleandmise vahel
kaalumiseks on sisseastujate vähe-
ne huvi. Seega on ülikooli arutelud
maali ümber reaktsioon, mis tule-
neb väga kalli ja isiklikult õpetatava
eriala väga väikesest vastuvõtust.

Lisan siinkohal, et TÜ rahvus-
ülikoolina jätkab kõigis huma-
nitaarvaldkondades ja siin on
Eesti mõistes unikaalne võimalus
humanitaarteadlastel töötada ja
õppida koos reaali- ja loodustead-
lastega (nt keeletehnoloogiad,
arheoloogia jt). Mittehumanitaar-
ridel on kõige laiemad võimalused
end ka humanitaarainetes harida.

Mõlemasuunalist võimalust
saab laiemalt ära kasutada, üks
sellise tee näide on kaunite kuns-
tide professuuri tegevus. Humani-
taaria ei pea oma tuleviku pärast
kartma, kuigi on toimunud teatav
erialade jaotus TÜ ja TLÜ vahel,
näiteks Skandinaavia keeled ja
kultuurid siin, Hiina keel seal jne.

Mirt Kruusma ja Mari Kalma:
üha enam näib õppekavade
moodustamist suunavat prakti-
lisus ja funktsionaalsus. Kuidas
Te näete humanitaarerialade

rolli toimuvates muutustes?
Missugune on humanitaare-
rialade väärtus ja kas Tartu
ülikooli poliitika toetab seda
väärtust? Missugune keskkond
soodustab humanitaarteadmiste
kasvu ning missugune pärsib?

Ka humanitaar töötab pärast
ülikooli ja peab elu praktilise
küljega hakkama saama ning õn-
neks saabki enamasti väga hästi.

Ülikool annab õppimisvõimaluse,
kui palju keegi seda kasutab, on
inimese enda otsustada.

Humanitaarerialad on proport-
sioonilt terve neljandik ülikoolist
ja nende osa on garanteerida koos
muude aladega Eesti intelligent-
si igakülgne kestmine ja areng.
Humanitaaria ei kao ülikoolist
kunagi, pigem tema osa kasvab
mittehumanitaaride haritlaseks
saamisel. Humanitaaria rahvus-
teaduste osa jaoks on meil olemas
lausa riigi sihtfinantseering.

Kristina Viira: kuidas suhtute
mõttele kaotada emakeelne
kõrgharidus ja minna üle inglis-
keelsele kõrgharidusele? Seda
enam, et viimati hindasid välis-
üliõpilased TÜ õppeprogrammi
hindega 9+?

Ma ei tea, kellel selline plaan
oleks (Gunnar Oki raportis seda
sel kujul püstitatuna pole!), aga
seda rahvusülikoolis ei juhtu.
Samas suurendame kindlasti
inglisekeelsete õppekavade hulka.
Näeme, kuidas eestlastest sisse-
astujad asuvad järjest rohkem
õppima ingliskeelsetele kavadele,
samuti õpivad välismaalased eesti
keelt rohkem kui kunagi varem.
Eesti ühiskond hindab neid, kes on
omandanud kõrghariduse muus
kui eesti keeles.

Ühesõnaga: toimime avatud
maailmas ja peame ise ka veel
rohkem avanema. Samas säilitama
õpetamise eesti keeles, et see ei
känguks ainult nn kõõgikeeleks,
vaid areneks edasi kultuurkee-
le. Taani, Hollandi, Rootsi jmt
suhteliselt väikese ja mitteing-
lisekeelse maa kogemus näitab,
et oma keelt saab säilitada isegi
tingimustes, kus enamik magistri-
õppest, rääkimata doktorantuu-
rist, on ingliskeelne. UT

Liitmine on OK, sunnismaisus ei ole OK

MARTIN NOORKÕIV
TÜ üliõpilaskonna esimees

Eesti kõrgharidusmaastikku
raputas augusti lõpus väi-
ke maavärin. Gunnar Okk
esitas teadus- ja arendusnõukogus
oma ettepanekud Eesti teaduste-
gevuse ja kõrghariduse reformiks.
Ettepanekud tekitasid tugevaid
emotsioone nii teadlaste, õppe-
jõudude kui ka üliõpilaste seas.

Eesti üliõpilaskondade liidu
volikogu sõnastas raporti kohta
oma seisukoha. Järgmiseks väike
ülevaade kõige olulisematest
järeldest.

1. SUNNISMAISUS EI OLE OK

Tudengite jaoks oli kõige eba-
meeldivam üllatus ettepanek
kaotada värskest käivitunud «ta-
suta kõrghariduse» süsteem ning
asendada see süsteemiga «tasuta,
aga koos sunnismaisusega».

Lühidalt on Oki ettepaneku
sisu see, et riik rahastab Eesti
kodanike õpinguid laenuga,
mis kustutatakse, kui üliõpilane
jääb pärast õpingute lõpetamist
mingiks ajaks Eestisse tööle. Tu-
dengid ei saa selle ettepanekuga
nõustuda mitmel põhjusel.

Esiteks on tänane süsteem
saanud toimida vaevalt paar aastat
ning see tähendab, et uues süste-
emis ei ole veel ükski tudeng läbinud
bakalaureuse- ja magistriõpinguid.
Me ei saa praegu teha järeldusi selle

kohta, kui hästi uus süsteem töötab.
Ilma selleta ei saa hakata süsteemi
põhimõtteliselt muutma.

Teiseks ei ole süsteemi nii
kiire muutmine õiglane tänaste
õppurite suhtes. Soomes pannak-
se haridussüsteemi muudatused
enamasti viieks aastaks lukku.
Mitte ainult sellepärast, et tule-
musi oleks võimalik hinnata, vaid
ka seetõttu, et noored inimesed
saaksid millegagi oma tulevik-
ku kavandades arvestada. Täna
gümnaasiumisse astuvad noored
eeldavad põhjendatult, et Eesti
kõrghariduse reeglid ei muutu jäl-
le enne, kui nende aeg kätte jõuab.

Kolmandaks on tudengite
hinnangul selgelt vigane selle
ettepaneku alusloogika: et Eestile
on kõige rohkem kasu sellest, kui
vahetult ülikooli lõpetavad noored
inimesed oma esimesed tööaastad
Eestis töötavad ja siis välismaale
töötama suunduvad. Meie arvates
töötab see loogika ikka vastupidi:
Eestile on enim kasu sellest, kui
noored saavad võimalikult vara
kätte kogemuse mujal maailmas
töötades ning siis rakendavad neid
teadmisi ja oskusi siin Eestis.

2. LIITMINE ON OK

Eestis on üsna pikka aega räägi-
tud vajadusest korraldada ümber
maksimaksja raha eest toimivaid
süsteeme. Lihtsamad näited on
ehk haldusreform ja riigiettevõtted,
kuid samadel teemadel on räägitud
ka teadus- ja kõrgharidusmaastikul.

Vestlused viimasel teemal on

aga enamasti vaibunud igapäevaste
probleemide virr-varris. Selles mõt-
tes on Oki raport väga tänuväärne.
Veidi rohkem väljaspool seisja saab
justkui linnulennult vaadates küsi-
da, mis on sellel pildil valesti.

Pildil on valesti palju. Sama
õpetatakse korraga mitmes Eesti
otsas ning selle kaudu kaotavad
tudengid kvaliteedis mõlemas
kohas. Puhtalt teiste ülikooli-
dega võistlemise pärast lubavad
ülikoolid häbiväärselt madalaid
vastuvõtutingimusi. Rääkimata
pidevast rahalisest kaotusest, kui
iga avaliku rahaga toimiv asutus
peab tegelema oma tootemargi
tuntuse tõstmisega, kinnisvarahal-
duse, IT-süsteemide arendamise,
töötajatepoliitika, turunduse jpm.

Tudengid toetavad igal juhul
seda, et liitmise plaanidega liigu-
taks edasi. Konkreetne väljapa-
kutud liitmiste nimekirja ei olnud
küll kõige mõistlikum, kuid see on
praeguses olukorras teisejärguline.
Loomulikult peab enne tegelikke
liitumisi toimuma mõistlik analüüs
iga vastava asutuse ühiskondliku
ülesande, ajaloolise tegutsemise ja
tuleviku võimaluste osas. Samuti
peavad need liitmisküsimused
jõudma riigikokku ja teadus-õppe-
asutuste otsustuskogudesse.

Oluline on aga, et need analüü-
sid ja vestlused ka päriselt toimuk-
sid. Seepärast tahame tudengite
poolt saata välja valju ja kõlava
toetuse sellele ettepanekule. Liigu-
me edasi rahulikult, kaalutlevalt ja
ettevaatlikult, aga liigume! UT

«Väikesed kuningad» avastavad täheteadust

Neljapäeva õhtul kell 16 täitub Tartu tähetorni alumine korrus poiste jutuvadina ja nutitelefoni kostva «piu-pinn-pau» moodi häälega. Kui ühel noormehel on nutitelefoni taskust välja võetud ja mäng käima pandud, kogunevad teisedki tema ümber, et näha, millega on täpselt tegu.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Kuue lapse seas on ka üks pisike «kuninganna», kes vargsi poiste tegevust veidi eemalt jälgib. Üsna pea läheb aga temagi poiste mängu vaatama. Seejärel astuvad sisse juhendajad Kadri Tinn ja tähetorni juhataja Janet Laidla, kes tassivad kahekesi keskmisest suuremat, pruuni värvi mikrolaineahju. Põisiklütid ei tee tegevusest esialgu väljagi ning jätkavad mobiiltelefonis mängu mängimist.

Lasteklubis Reegulus käivad 3.–5. klasside õpilased, kes huvi-

tuvad astronoomiast. Tähetorni juhataja Laidla sõnul pandi lasteklubile just seesugune nimi, sest kõik teised suupärasemad ja lihtsamad nimed on juba võetud. «Tartu täht on Veega, aga selline astronoomiaselts on kunagi olemas olnud. Samuti olid nii Orion kui ka Ridamus võetud,» ütleb Laidla. Nii leiti lõpuks Lövi tähtkujust täht nimega Reegulus, mis tähendab «väikest kuningat». Juhataja arvates on Reegulus suupärane ning ei tekita lastele raskusi. «Nimed nagu Betelgeuse või Arcturus oleksid ilmselt liialt keerulised olnud,» arvab juhataja.

Kui juhendaja Kadri aga palub tähelepanu, algabki iganeljapäe-

vane avastamistöö. Sel korral hakkavad lapsed uurima kiiri ja lained ning seetõttu ongi kogukas mikrolaineahi allkorrusele toodud. Kadri võtab taskust välja ka luubi, peegli, laseri ja hunniku õhupalle. Samal ajal, kui Kadri räägib lastele mikrolainetest ja laserist, puhuvad poisiklütid, põsed punnis, suure hooga rohelisi, valgeid ja lillasid õhupalle täis.

SUUR ASTRONOOMIAHUVI

Üsna pea ütleb üks poistest: «Pea käib ringi!», kuid veidi aja pärast haarab ta siiski uue õhupalli järele. Küsimusele, mida täna õhupallidega tegema

LAPSED KATSETASID, KAS NAD SAAVAD LUUBI JA LASERI ABIL ŠOKOLAADI SISSE AUGU SULATADA.

FOTOD: 3X ANDRÉS TENNIS

hakatakse, hõikavad lapsed naerdes: «Küsetame ära!» Kadri ütleb neile aga hoopis, et nüüd oleks tarvis välja mõelda viis, kuidas kõik pallid laseri, peegli või luubi abil katki teha. Üks noormeestest pakub välja, et õhupallide lõhkumiseks tuleks õue minna ning kasutada selleks päikesevalgust ja luupi. Nii tehaksegi – lapsed haaravad õhupallid kaenlasse ja lippavad kergel sammul trepist üles tähetorni hoovi.

Juhataja Laidla räägib vahepeal aga, et lasteklubi on tegutsenud eelmise aasta septembrist saati ning see loodi seepärast, et kui neljandatele klassidele hakati

haridusprogramme tegema, pöördusid mitmed õpetajad tema poole kindla sooviga. «Õpilastel on neljandas klassis kaks kuud, mil tegeletakse astronoomia teemadega, kuid lapsed tahavad tegelikult veelgi rohkem teada,» räägib Laidla.

Eelmisel aastal käis lasteklubis järjepidevalt neli last, sel aastal on neid juba seitse. «Tegevused on väga erinevad, me kuulame hästi palju ka seda, mida lapsed ise teha tahavad. Näiteks semestri lõpus on nad juba väsinud ning siis vaatame mõnikord lihtsalt filmi.» Lastele meeldib väga ka meisterdada, kuid mõnikord tahetakse hoopis õues ringi joosta.

ÕUES KATSETATI, KAS LUUBI ABIL ON VÕIMALIK ÕHUPALLI LÕHKUDA.

OSA PALLIST VÄRVITI MUSTAKS, ET VALGUS TAGASI EI PEEGELDUKS.

«Siis mängime õues planeedijooksu. See tähendab, et mõndame väljas ära, kui suur oleks päikesesüsteem tähetorni hoovis, aga see läheb tavaliselt kullimängimiseks edasi,» jutustab juhataja muiates.

«ÕHUPALL, MINE JUBA PURUKS!»

Lapsed võtavad hoovis muru peal koha sisse: üks neist võtab luubi, teine õhupalli ja ülejäänud uudistavad kõrval. Kui natuke aega on möödunud ja midagi ei ole toimunud, küsib Kadri lastelt, mis nende arvates on valesti. Keegi pakub, et pall ei purune seepärast, et see peegeldab valgust tagasi. »

» Seejärel haaratakse käsi musta markeri järele, et joonistada pallile musta värvi laik.

Üsna pea käibki pauk ning lapsed võpatavad kergelt. Kuid väike võpatus ei tekita kellelegi meelehärmi, sest kui Kadri uurib, et kas keegi tahaks proovida ka laseriga õhupalli katki teha, kostavad lapsed kooris: «Jaa!»

Sel korral peegeldub laserist

tegi ettepaneku just sinna see mediaan panna,» jutustas juhataja.

Pildid kätte saanud, hakkasid lapsed neid märksõnadega iseloomustama ning uurima, mida on võimalik pilte vaadates Marsi kohta teada saada. Lõpuks tehti valmis vaatmik, kus oli nii laste jutt kui ka pildid Marsist. «Kõige toredam on see, et lapsed läbisid tervikliku teadusliku protsessi,

lastest ütleb üllatunult: «Ohhoo, sulabki!» ning pistab sõrme imepisikese augu peale ja seejärel selle kähku suhu ning lausub: «Sulab küll.»

Siis minnakse tähetorni tagasi ning pannakse hoopis pruun mikrolaineahi proovile. Kadri küsib lastelt, mis nad arvavad, kas nad võivad selleks, et mikrolaineid šokolaadi peal korralikult näha, šokolaadi ahju sisse keerlema panna või mitte. Lapsed mõtlevad veidi ja arvavad siis, et šokolaad tuleks ikkagi ilma keerlemata ahju pista.

Kui ahi on käima pandud, istuvad lapsed uudishimulikult ahju juures ja piiluvad, mis šokolaadiga juhtub. Osad lapsed lähevad arvutist üht teist mikrolaineahjuga seotud katset vaatama ning unustavad hetkeks šokolaadiga tehtava katse. Üks neist jääb aga ootavalt uuniuksest sisse vaatama. Varsti hõikab ta teistele: «Vaadake, siin on juba lohud tekkinud!», misjärel tormavad ka teised kohale, et tekkinud muutust oma silmaga näha.

Šokolaad ahjust välja võetud, hakkavad lapsed mikrolaineid mõõtma. Kõigepealt mõõdetakse üks pikema kujuga lohuke ja seejärel lühem. Lapsed saavad mikrolaine keskmiseks pikkuseks 7,9 sentimeetrit. «Kas me nüüd võime šokolaadi ära süüa?» kõlab küsimus ning kui sellele saadakse jaatav vastus, haaravad kõik maiuse järele. Üsna pea on lastel nii sõrmed kui ka suu üleni šokolaadised.

Küsimusele, mis oli täna kõige põnevam, vastab üks poistest, et õhupalle oli huvitav laseriga puruks lasta. «Ja šokolaadiga katsetamine oli ka äge,» lisatakse uksest välja silgates. **U**

EELMISEL AASTAL VÕTSID LAPSED OSA MARSIPILDISTAMISE PROJEKTIST. SEE ANDIS NEILE VÕIMALUSE TÖÖTADA NAGU PÄRIS TEADLASED.

tulev valgus samuti pallilt tagasi ning lapsed võtavad taas markeri kätte ja joonistavad õhupallile ühe ümmarguse musta täpi. Nüüd mõõdub vaid mõni hetk ja laser ongi juba oma töö teinud – pall kärgatab puruks ning lapsed kihistavad naerda.

Tähetorni juhataja jutustab, et eelmisel aastal võtsid lapsed osa Marsi pildistamise projektist ning see meeldis neile väga. Euroopa kosmoseagentuuri Mars Express satelliidi meeskond pakkus välja vabu aegu, mida teadlased polnud endale kirja pannud ja mida lasteklubid oma projektide jaoks ära saaksid kasutada. «Nad kutsusid just lasteklubisid üles ja andsid ette ka orbiidi, kus satelliit lendab,» ütles Laidla. Lapsed hakkasidki siis Marsi gloobuse ja kaartidega eri sihtmärke välja arvutama.

«Esialgu tahtsime vulkaane otsida, sest see pakkus lastele väga huvi ning Marsi pinnal on ka päikesesüsteemi suurim vulkaan.» Siis aga otsustati keskenduda Sinus Terra Mediani piirkonnale, mille abil leiti ka Tartuga side. «Kunagine Tartu tähetorni juhataja Johann Heinrich Mädler

nad töötasid nagu päris kosmoseteadlased: uurisid pilte, otsisid analooge ja tegid lõpuks vaatmiku. See oli hea võimalus mänguliselt päris teadusest osa saada.»

MÄNGU TULEVAD MIKROLAINED

Samal ajal on õues aga järgmine katse hoogu võtmas: nimelt on nüüd õhupallide lõhkumiseks võetud appi peegel. Sellega üritatakse laserist tulevat valgust sihtida õhupallil olevale mustale täpile. Küll jookseb laserist tulev roheline valguskiir aga hoopis tähetorni seintele, küll pallil vale koha peale jne. Lapsed muutuvad juba veidi rahulolematuks ning keegi kõrvalseisjatest ütleb nõudliku häälega: «Mine juba puruks!» Kauaoodatud hetke ei tule seejärel enam väga pikalt oodata ning õhupall kärgatabki valju pauguga puruks.

Mõnda aega proovitakse õues ka juhendaja antud šokolaadi sulatada: küll laseriga, siis jälle peegli ja luubiga. Vaatamata sellele et ilm on üsna pilves ja päike näitab end väga vähe, suudavad lapsed luubiga sulatada šokolaadi sisse imepisikese augu. Üks

FOTOD: K. AIVAR AOTÄHT

Mobiilsed kullassepad toovad oskused koju kätte

ETTEVÕTLUS

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Indrek ja Anna-Maria on kahe tegutsemisaasta jooksul õpetanud ligi 200 inimest. Töötubades selgitatakse ja näidatakse, kuidas ehet parandada,

Kui juhtub, et on tarvis kiirelt kihlasõrmus valmistada, siis on abi lähedal: kaks Viljandi kultuuriakadeemia rahvusliku metallitöö tudengit, Indrek Ikkonen ja Anna-Maria Kaseoja toovad kõigile huvilistele kullassepatöökoja kas või koju kätte.

rahvariiete juurde sõlge teha või hoopis kihla- ja abielusõrmuseid meisterdada. Võimalusi on palju ning mõnikord on nende poole pöördutud näiteks sooviga prille parandada või hoopis hõbelusikat valmistada.

Töötoa fookuse määrab iga rühm ise. Kullasseppade sõnul

võib töötuppa tulla igaüks, kuid eelistatult oodatakse kuni kümnet liiget. «Sel aastal on meie ehtetöötas käinud palju eri rühmi, 10. klassi õpilastest rootsi pensionärideni välja,» rääkis Indrek.

Rootslased olevat väga entusiastlikud olnud, kuid mõte, et >>

» töötegemisel lenduvat väärismetalli korjatakse põlle sisse, neid ei innustanud. «Kui nad lõpetasid, oli terve põrand pak-sult tolmu täis, kuigi tegelikult on meie tööetika selline, et püüame tekkivast jäagist võimalikult palju kokku korjata,» sõnas Indrek.

MITU GRAMMI KADUNUD KULDA

Nad korjavad pärast tööd hõbedatolmu kokku, sulatavad ümber ja teevad sellest järgmisi ehteid. Peale selle, et seesugune teguviis on tööetika seotud, võib hoolimatu meisterdamine muutuda raha tuulde loopimiseks. «Üks-kord Olustveres juhtus meil nii, et kui tegin kontrollkaalumise, kui palju materjali oli mul alguses ja kui palju hiljem, siis see vahe oli päris mitu grammi,» jutustas Indrek. Anna-Maria lisas, et kui kulla gramm maksab umbes 38 eurot ja hõbeda gramm umbes 1 euro, siis võib see üsna tugevalt mõjutada ka hinda, mida töötoa eest küsitakse.

Ka õues toimuvate töötubade puhul tuleb arvestada, et materjalikadu on suurem. Seni on ehetetöötuba korraldatud laulupeol, Viljandi pärimusmuusikafestivalil ja Heimtalis. «Tuulega lendabki väga suur osa väärismetallitolmust minema, kuid kokkuhoidlik tasub alati olla, arvas Anna-Maria.

Kullassepa töötoa hind sõltub rühma suuruselt, ehte liigist ja sellest, kas töötuba tehakse Viljandi loomein-

SELLEKS, ET VALMISTADA KEERULISI FILIGRAANE, TULEB ENNE KAUA ÕPPIDA JA HARJUTADA.

kubaatoris, kus asuvad Indreku ja Anna-Maria tööruumid, või on hoopis tarvis kusagile Viljandist välja sõita. Kuna tegemist on liikuva kullassepatöökojaga, võivadki huvilised ehetemeistrid endale kas või koju kutsuda. «Kui aga näiteks kümme inimest tulevad loomeinkubaatorisse ja kõik tahavad sõrmust teha, siis selle töötoa hind on ligi 500 eurot,» ütles Indrek.

Töötoa hind muutub kõrgemaks siis, kui iga liige tahab eri eset teha või parandada ning kui kliendid soovivad keerulisemaid asju meisterdada. «Kuna oleme kahekesi, siis päris kümnet inimest me täiesti eri esemete valmistamisel juhendada ei jõua. Kõigi juhendamise jaoks peaks kokku tulema väiksem rühm,» selgitas Anna-Maria.

Arvestada tuleb sellega, et algajad meisterdajad lõhuvad tihti mitu peenikest saelehte, kasutavad rohkem jootesulamit jne. «Oleme hinna peale väga palju mõelnud ja alguses tegime lausa

heategevust: klientidelt saadud rahaga katsime küll kõik kuld, aga ise ei teeninud midagi. See ei ole aga aus ega kestlik ja seega hakkasime endagi töötasu hinna sisse arvestama,» jutustas Indrek.

OOTAMATU TUNNUSTAMINE

Sel aastal toimunud õppivate noorte äri- ja projektiideede konkursil Kaleidoskoop võitsid tudengid Tartu maavalitsuse auhinna, mis oli 400 eurot. «Tartu ülikooli ettevõtluse õppetooli juhataja Mervi Raudsaar rääkis meile sellest konkursist ja siis mõtlesimegi osaleda,» ütles Anna-Maria. Nii käidi Ideelaboris äriideed läbi mõtlema. «Arutasimegi rohkem läbi selle, mida teeme. Töötasime ka enne Kaleidoskoopi, aga selles oli omajagu korrapäratust,» lausus Indrek. Kaleidoskoobil osalemine sundis läbi mõtlema kõik etapid ning aitas edasi areneda.

Auhinna võitmine oli kullasseppadele suur üllatus. «Me ei

sobitunud üldse sinna kampa, sest suur osa konkursile tulnutest olid seotud rakendusmaailmaga,» selgitas Anna-Maria, miks auhinna võitmine neile üllatusena tuli.

Auhinnarahaga plaanivad nad uusi tööriistu osta ja ehetetöötubade ärile firmagi vormistada, kuna praegu on tegutsetud Indreku firma nime all.

KIHLASÕRMUSTE SÜGISED

Kõige keerulisematest esemetest rääkides ütlevad kullassepad, et näiteks kivi kinnitamine sõrmusse ei ole esimese töötoa teema. «Oleme siiani kõik keerulisemad asjad ära teinud: on tahetud mõnda väga uhket kaelakeed või prossigi teha,» rääkis Indrek. Kui klient enda soovitud esemega hakkama ei saa või jääb mõne koha peal hätta, aitavad Anna-Maria ja Indrek takistusest üle saada. «Oleme üsna palju ise aidanud ja väga keerulised osad ära teinud. Võib öelda, et oleme nen-

de töötubade jooksul ise võib-olla kõige rohkem õppinud,» lausus Anna-Maria muiates.

Kuna töötoa üks lihtsamaid töid on sõrmuse valmistamine, siis just seda ongi väga paljud kliendid teha soovinud. «Eelmise aasta novembris tehti meeletult palju kihla- ja abielusõrmuseid ning millegipärast on tekkinud selline suundumus, et sügiseti soovitakse väga palju neid teha,» rääkis Indrek.

Sõrmuse meisterdamise juures pakub klientidele väga palju rõõmu, kui nad keeravad sõrmuserõnga ise kokku. Sealsamas on väga palju neid, kes soovivad rahvariite juurde ehteid meisterdada. «Mõnikord ollakse uuritud, mida nende riiete juures kanti. Teinekord peame aga ise ERM-i fondides käima ja raamatuid lugema,» ütles Indrek.

«Inimestele meeldib just see, et kui alguses on lihtsalt mingi plekitükk, aga lõpuks tuleb sellest sõlg või sõrmus – see on nii hea tunne,» kirjeldas Anna-Maria. Indrek lisas, et nad ei osanudki

«Oleme teinud meeletus koguses poolkumerat traati, millest sõrmuseid valmistatakse. Selle tegemine ei ole tapvalt raske ja materjali jootmine on ise väga äge kogemus,» ütles Anna-Maria.

Meistrid mõtlevad ise nüüd aga rohkem sellele, kuidas ehet ägedamaks muuta ja mida saaks juurde lisada. «Kuid lihtsuses peitub tegelikult ikkagi võlu ja kui teeme töötoa liiga raskeks, siis võime inimeste elamuse ära rikkuda,» arvas Anna-Maria.

Kullassepad on oma klientidelt saanud enamasti julgustavat ja head tagasisidet, kuid mõnikord ei ole kliendid rahule jäänud. «See sõltub suuresti nende endi ootustest. Kuna teeme Anna-Mariaga ise ehteid, siis on ette tulnud, et inimesed tahavad meie originaalloomingu koopiaid teha. Sellega ei ole me nõus olnud,» tõi Indrek näite.

LIHTSUSES PEITUB VÕLU EHK TÖÖTUBADES SAAB ELAMUSE JUST KÕIGE LIHTSAMAID ESEMEID MEISTERDADES.

alguses avastamisrõõmule mõelda, sest nad olid selle ära unustanud. Indrek alustas kullassepatöös esimesi katsetusi 18 aastat tagasi, Anna-Maria on ehteid meisterdanud 8 aastat.

«Kuna olime selle elamuse ära unustanud, siis mõtlesime alguses töötubade tegemisel väga üle, ehk tahtsime teha keerulisemaid asju. Inimestele aga meeldib just lihtsaid esemeid valmistada,» rääkis Indrek.

Seesugust olukorda ei osanud tudengid ette näha.

Peale oskuste lihvimise ja oma teadmiste jagamise püüavad kullassepad inimeste teadlikkust tõsta. «Alati ei pea vana ehet ilusaks tegema, n-ö ära triikima. Inimesed ütlevad tihti, et nad tahavad näiteks seto sõlest mõlgi välja saada, et lööme kohe kõik välja. Asjade väärtus on tegelikult selles, et nad on sellised, nagu nad on,» jutustas Indrek.

Intelligentsed inimesed on edukamad, kuid mitte alati õnnelikumad

VÄITEKIRI

Õnnelikkus ei sõltu intelligentsusest, küll aga sotsiaalmajanduslik edukus, leiab septembris doktoritöö kaitsnud sotsioloog Tarmo Strenze.

SIGNE OPERMANN
signe.opermann@ut.ee

Edukuse valemisse koonduvad kolm peamist tavaarusaamas levinud koostisosa: õpitulemused, hili-semad hariduslikud saavutused ning tööalane edu, mis on seotud kõrgema sissetulekuga. Lisana võib, aga ei pruugi kaasneda avalik tuntuus või kuulsus. Õnnelikkus on seevastu pigem sisemine püsiv omadus, mis kas esineb või mitte.

«Järeldus, et intelligentsemad inimesed on elus edukamad, ei ole just rabav või ennekuulmatu, kuid selle seose väljaurimine oli oluline samm,» ütles Strenze, kellele andsid teemani jõudmiseks niidiotsa kätte juba bakalau-reuseõpingud psühholoogias.

Kokkupuutepunkte intelligentsuse ja paremate haridus- ja tööalaste saavutuste ning eluga hõlpsamini toimetuleku vahel on leitud ka mitmete varasemate uuringute käigus, kuid seoste

mõju üksikisikule ja ühiskonnale laiemalt vajab sügavamat käsitlemist.

TARGAD TOOVAD ÜHISKONNALE ENAM KASU

«Ühe põhijäreldusena võibki välja tuua asjaolu, et kui ühiskonnas on tugev positiivne seos inimeste vaimse võimekuse ja isikliku edukuse vahel, peaks see ühiskond olema kiiremini arenev, sest loob tingimused intelligentsust paremini rakendada,» selgitas Strenze.

Muuhulgas tähendab öeldu ka seda, et ühiskond, mis laseb intelligentsetel inimestel end tööalaselt teostada, saab nende võimetest majanduslikku kasu.

INTELLIGENTSUSE MÕJU TÖÖALASELE EDUKUSELE EI OLE IGAL POOL VÖRDNE. ÜHES RIIGIS ON INTELLIGENTSUSEST ROHKEM KASU KUI TEISES.

Strenze võrdles enam kui 20 riigi kohta paar aastat tagasi kogutud andmete koondtulemusi ning leidis, et USA-s oli seos intelligentsuse ja edukuse vahel kõige

tugevam ning Rootsis ja Norras kõige nõrgem. Eestis on seos keskmise tugevusega, ehk siinses ühiskonnas kasutatakse intellektuaalseid vahendeid paremini ära kui mitmetes Põhjamaades, kuid kehvemini kui USA-s, mida Strenze peab veidi erandlikuks riigiks.

«Intelligentsuse mõju tööalasele edukusele ei ole kõikides ühiskondades võrdne. Piltlikult öeldes on USA-s inimesel oma intelligentsusest rohkem kasu kui Skandinaaviamaades,» selgitas autor.

Doktoritöö, mis koosneb kolmest eelretsenseeritud teadus-artiklist ja katusartiklist, võtab samuti vaatluse alla professor Mikk Titma juhitud omaaegse kestvusuuringu sihtrühma: 1983. aastal keskkõppeasutuse lõpetanud noored, kelle eluteed jälgiti vahe-etapiliste küsitluste ja intervjuude kaudu kuni 2004. aastani välja. Toona läks kirjeldatud põlvkonna

kohta käibele nimetus «võitjate põlvkond», kelle hulgas, nagu hiljem on mitmed kriitilised analüüsid välja toonud, oli küllaltki palju ka «kaotajaid».

Tarmo Strenze tegeles kitsamalt ühes artiklis kirjeldatud põlvkonnaliikmete vaimse võimekuse ja kordaminekutega edasisel eluteel. Kinnitust leidis oletus, mille kohaselt osutusid kesk-koolilõpetajatena intelligentsuse mõõtmisel paremaid tulemusi saanud inimesed ka edaspidises elus suurema töönaosusega põlvkonnakaaslastest edukamaks.

EDUKUST MÕJUTAB KA KOHANEMISVÕIME

Huvitav on siinjuures tõik, et kui vaimsete võimete mõõtmine toimus sotsialistliku (kooli)režiimi tingimustes, siis tööalaseid saavutusi ja karjääri hinnati 1990. aastate lõpus juba kapitalistliku ühiskonna oludes.

Strenze sõnul tundub loogiline seletus, mille kohaselt võis muutuste perioodil täiskasvanuks saanud põlvkonna parem toimetulek (eriti võrreldes sõjajärgse põlvkonnaga) seisneda nende paremas kohanemisevõimes taasiseseisvunud riigis valitsevate tingimustega ning mõlema süsteemi – nii sotsialistliku kui ka postsotsialistliku – tunnetamises.

Toonane üleminekuühiskond oli veel välja kujunemata ning tegutsemisvabadus paljuski inimeste endi kätes. Nii suutsid ettevõtlikumad ning äsja tööturule sisenenud noored, kes polnud nõukogulikust töökultuurist läbi imbinud, hõivata strateegiliselt olulisi kohti eelkõige poliitikas ja majanduses ning minna kaasa uuenduslike ideedega, mida ühiskonna avanemine tingis.

Strenze toonitas, et edukuse käsitus on väga lähedalt seotud ühiskondliku ebavõrdsuse või kihistumise nähtusega.

TARMO STRENZE

«Kui inimesed on erineval määral edukad, tähendab see, et nad on ebavõrdses positsioonis. Ühiskondlikul redelil paiknemine sõltub suurel määral ka sotsiaalmajanduslikust taustast: millised olid inimese vanemad, millises piirkonnas ta elab ja paljudest muudest teguritest. Mina kesken-dusin kitsamalt ühele mõjutegurile ehk intelligentsusele. Et saada inimegevusest üldist pilti, tuleb mõistagi uurida kõiki võimalikke tegureid, mis seda mõjutavad,» seletas Strenze.

KUIDAS INTELLIGENTSUS ARENEB?

Lisaks objektiivsele mõõtmisele on oluline, kuidas inimene ise oma võimekust ja edu tajub. Mõnel juhul võib minapilt ja enesehinnang olla kujunenud kaksipidiseks.

Intelligentsus on inimühiskonnas alati olemas olnud, kuid selle tähtsus eluga toimetuleku mõjutajana on ajapikku suurenenud. Näiteks ei mänginud feodaalühiskonnas vaimne võimekus nii määravat rolli kui tänapäeval. Sünniti teatud sotsiaalsesse kihti, kust ülespoole üldiselt ei liigutud.

Nüüdisaegses teadmusühiskonnas on võimekusel ja andekusel võrreldamatult suurem väärtus ja esineb vähem kitsendusi nende omaduste rakendamisel. Siiski puudub tagatis, et talendid konkreetses ühiskonnas kindlapeale sooja vastuvõttu ja tasuvat tööd leiaksid. Võimete- ja kogemustekohase rakenduse leidmine Eestis on kujunenud teatavasti probleemiks ka mitmete võõrsil tunnustust leidnud inimeste Eestisse tagasi pöördudes.

Edasises teadustöös soovib Strenze anda oma panuse näiteks nn intelligentsuse evolutsiooni uurimisse ning analüüsida, milleks intelligentsus kui niisugune miljonite aastate vältel inimeste keskel on arenenud. Aluseks võib võtta needsamad edukuse vormid, mille Strenze juba oma doktoritöös välja tõi: edasijõudmine haridusteel, töösooritus, liidriomadused, sissetulek, õnnelikkus, loovus, enesekindlus, ka kõitev välimus jmt. Idee elluviimine eeldaks aga lähedemat koostööd teiste teadusvaldkondadega, nagu psühholoogia, neuroteadus või geoloogia. UT

VILJAR VEEBEL: demokraatiaga tuleb iga päev tegeleda

VILISTLANE

Kaitseväe ühendatud õppeasutuste dotsent Viljar Veebel ütleb, et oma aega tuleb pühendada konkreetsetele ideedele ja valdkondadele ning pidevalt peab tegelema nii iseenda kui ka ühiskonnaga.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Veebel asus 1995. aastal Tartu ülikoolis õppima riigiteadusi. Suur osa tema ajast kulus õppimisele, teiste tudengitega eri teemadel väitlemisele ning karatele. Korporatsiooni ta tol ajal ei jõudnud, seda asendas tema jaoks trenn.

Dotsendi arvates võiksid praegused üliõpilased nii enda, riigi kui ka ülikooli vastu nõudlikumad olla ja rohkem pingutada. «Mulle tundub, et vanasti õpiti rohkem, tehti isegi spikreid. Tänapäeval on seda pingutamist justkui väheks jäänud.» Noored võiksid rohkem raamatuid luge-

da, tahta olla milleski parimad, teha sporti. «Oluline on, et laiskus ei saaks võitu!»

«Tudengitega kokku puutudes tundub mulle, et nad õpivad väga murelt üht eriala, siis lähevad aga edasi õppima hoopis kuhugi mujale midagi muud. Õppimine on aga vahend, mida saab kasutada, see pole elamise vorm.»

Üliõpilasena Narva maantee 27 ühiselamus elades kohtas Veebel palju tänaseid teadlasi või dotsente. «Mäletan, kuidas Kristiina Ehin käis meile aeg-ajalt oma luuletusi ette lugemas,» toob Veebel näiteks.

Ühiselamus käis pidev arutelu paljudel eri teemadel, sest seal elas kehakultuuri eriala tudengeid, loodusteadlasi, aga ka füü-

sikuid jt. «Nägin ühikas rohkem ülikoolielu kui *alma mater*'is eneses. Mäletan, et oli üks poiss, kes arutles aeg-ajalt, kas valgusküürusest saab suuremat kiirust olla. Väga tihti vaieldi ja lükati üksteise põhjendusi ümber.»

LAIGULINE MAAILM VS DEMOKRAATIA

«Praegu õpetan kaitseväge ühendatud õppeasutustes tulevastele ohvitseridele seda, mis on n-ö väljaspool värvat. Minu ülesanne ei olegi õpetada neile laigulist maailma, vaid seda, mis on demokraatia.» Enamikel seal õppivatel tudengitel on kogemus käsutamisega hierarhilisel tasemel. «Sel-

leks, et arusaam demokraatiast juurduks, on tarvis palju loenguid ja aega.»

Veebeli loengute mõte on anda noortele ohvitseridele võimalikult suur teadmistepagas, et nad oskaksid ohuolukorras võimalikult hästi tegutseda. «Nemad on potentsiaalse ohu korral võtmetegur, sest kui vaatame, kellega mässe maha surutakse või riigipöördeid tehakse, siis tavaliselt saadetakse seda tegemad just noored ohvitserid.» Seega on nende harimine väga oluline. Lektor lisab, et kui noormeestele on muskel antud, tuleb neile ka tarkus anda.

Kuid millega dotsent iga päev kõige rohkem tegeleb? Ta vastab,

et tema päevad on üldjoontes jagatud mitmeks osaks: õppetööga tegelemine, kohtumised ja sisuline töö. Peale selle arvuti ja kohvitassi taga enda mõtete mõlgutamised, aga ka kohtumised kolleegidega. «Minul rööprähklemise oskus puudub ja selleks, et ma suudaksin uusi ideid või sisulist tööd teha, peangi võtma mõnikord endale mitu päeva, kui istun rahulikult kodus, ei kohtu kellegagi ja ei tegele õppetööga.»

«Olen viimaste aastatega avastanud, et Eesti teadust pärsib üksi tegutsemine. Mõistlik ja mitteametlik sama valdkonna inimestega rääkimine harib inimest

väga.» Seega püüab temagi leida enam aega selleks, et inimestega rohkem suhelda. Noored teadlased peaksid lihtsalt rohkem koostööd tegema. «Ei ole mõtet näha üksteises konkurente kohas, kus saaksime koos midagi palju suuremat teha.»

Akude laadimiseks käib dotsent peale karatetrenni ka reisimas, näitustel ja talvel lume-lauaga sõitmas. «Telekat ma ei vaata ja raamatuid loen viimasel ajal üsna vähe, sest teadusartiklite kirjutamine on visuaalse teabe töötlemine. Seega ei taha ma pärast tööpäeva enam pilti vaadata, mille teavet pean ajus ümber teisendama.»

>>

FOTO: ANDRES TENNIS

VILJAR VEEBELI ARVATES ELAME PÕNEVAL AJAL, KUS TOIMUB IGA PÄEV MIDAGI, MIDA SAAB SÜGAVALT ANALÜÜSIDA JA MILLEST OLULISI JÄRELDUSI TEHA.

» Veebel soovib noortelgi teabeküllases maailmas eesmärgipäraseid ja konkreetseid valikuid teha. «Töenäoliselt poleks Newton oma seaduseni jõudnud, kui tal oleks arvuti olnud, sest ta oleks kogu aja Facebookis veetnud.»

PROBLEEMNE, KUID HUVITAV MAAILM

Kolm aastat tagasi Tartu ülikoolis riigiteaduste doktorikraadi saanud Veebeli uurimistemade hulka kuuluvad Euroopa Liidu poliitika, rahvusvahelised suhted, Euroopa Liidu laienemine jt. Päevateemadest põnevaimaks peab ta Euroopa Liidu ääriiriide probleeme, sealhulgas Kreekas toimuvat ning Euroopa naabruspoliitikat ja Ukraina kriisi. «Ukraina on kindlasti üks Euroopa poliitika läbikukkumine ja seega Eestigi poliitika läbikukkumine.»

Lektor tegeleb teiste temade seas ka majandussanktsioonide hindamisega, st sellega, kuivõrd on Euroopa Liidu kehtestatud sanktsioonid edukad. Ta arutleb sellegi üle, kas Eestis teatakse, mis on edukus. «Kas oleme omavahel läbi rääkinud, missugust tulemust tahame, kuidas see Venemaad mõjutaks? Esialgne järeldus on: kokku lepidi minimaalne võimalik ühisosa ehk see, millega olid ka ungarlased ja slovakiid nõus.»

Kui vaadata laiemat pilti, siis on nende sanktsioonide mõju olnud ülemaailmne. «Venemaa majandus küll langeb (eelmisses kvartalis langes see 2,2% ja selles kvartalis 4,6%, toim), kuid Ukraina majandus langeb samal ajal rohkemgi (17%).» Seega näitavad numbrid selgelt, kes enne n-ö põhja jõuab. «Kui meie eesmärk on Venemaa seisakusse

sundida, siis oleme edukad. Kui meie eesmärk on päästa Ukraina, siis me ei ole edukad.» Veebeli arvates peaks kogu Euroopa Liit minema pigem Ukrainale appi ja keskenduma vähem Venemaale.

Praegu mõtisklebki Veebel selle üle, kas me üldse suudame aru saada, mida tahame saavutada. «Küsimus ei ole sanktsioonides, vaid meis endis. Süüdistame tihti Venemaad selles, et seal elatakse enda loodud maailmas, kuigi ise käitume vahepeal täpselt samamoodi.» Ütlus, et oleme kehtestanud sanktsioonid ja teinud seega kõik endast oleneva, ei vasta tõele. «Tunne, et oleme midagi ära teinud ega pea enam muretsema. Kuid siiski peaksime muretsema tulemuse pärast.»

OTSUSTELE TULEB OTSA VAADATA

Dotsent käib ka ise aeg-ajalt kriisikolletes vaatamas, kuidas nendes piirkondades maailma mõistetakse ja milline on sealne meediaväli. «Sel aastal olen käinud kaks korda Tadžikistanis ning kevadel lähen Ukrainasse. Arvan, et teadust ei ole mõtet teha kellegi teise kirjutatud raamatuid lugedes. Tuleb minna kohapeale, vaadata elu ja püüda sellest ise järeldusi teha.»

Veebeli arvates on peamine probleem olnud see, et Euroopa Liit saadab kriisikolletesse liiga väikese meeskonna. «Väikese rühmaga juhtub aga see, et nad heituvad ja väsivad võõras keskkonnas olemisest ega muuda lõpuks midagi.» Seega teeb Veebel ettepaneku jätta ajutiselt kõrvale riigid, kus ei ole praegu soodne aeg midagi muuta, või kus Euroopa Liitu väga ei armastata. «Nii saaks suuremate jõududega

minna tähelepanu keskmes olevasse piirkonda ja püüda muuta olukorda koos kohalikega.»

Küsimusele, kas senine Euroopa Liidu taktika on olnud vale, vastab Veebel, et oma mõõdikud tuleks üle vaadata. Ta toob näite, et 15 aastat tagasi aitas Eesti riike, mille puhul oldi kindlad, et teati, mida tehakse. «Näiteks aidati endiseid Nõukogude Liidu osi, kus mõisteti keelt, kultuuri ja probleeme. Koolilastele viidi arvuteid, millega muudeti kaks klassit last õnnelikuks.»

Praegu panustab Eesti koos teiste riikidega, mistõttu meie antud abi jaotub kellegi teise nägemuse järgi. «Küsin täna, kas see abi on midagi paremaks teinud? Kas nendes piirkondades on olukord paremaks muutunud? Põgenike vool ju aina kasvab...»

Ka Eestis on samasugune olukord: inimesed peaksid varasemad valikud üle vaatama. «Kuuleme tihti, et rahvas ei saa õigesti aru. Sealsamas pagulaste teemalises väitluses ei olnud küsimus mitte pagulastes, vaid avalikus poliitikas.»

Veebeli arvates on probleem milleski muus, kui selles, et valitsus ei ole suutnud inimestega veenvalt rääkida. «Kindlasti on paljud pagulaste peale vihased, kuid suur osa on siiski vihane valitsuse peale.» Ehkki probleemi lahendamine on valitsuse ülesanne, siis ollakse seal justkui midagi maha magatud ja nüüd üritatakse teha lahenduse leidmine kodanike probleemiks.

«Eestis on demokraatia suurte hammastega karvane koer, kellega tuleb iga päev tegeleda, sest muidu läheb ta raisku,» sõnab dotsent. Ka kodanikel endil tuleb midagi iga päev ise ära teha. UT

Madridist on ilusam vaid taevas

HISPAANIA PEALINN LUMMAB OMA ILU, INIMESTE JA RAHVUSVAHELISUSEGA.

REISIKIRI

Kohalikud ütlevad «Madridist taevasse» sest kui Madrid on nähtud, siis sellest ilusam saab olla vaid taevas.

ANNELI ALLE

tõlkeõpetuse magistrant

Oli 2014. aasta 30. august, kui maandusin Hispaania pealinnas Madridis. Eestis hakkas suvi juba lõppema, seal oli aga üle 30 kraadi sooja nagu kesksuvistel kuumadel päevadel. Sõber Jorge tuli mulle lennujaama vastu ja viis enda koju, kus elasin järgmised kuu aega, kuni ootasin oma korteri vabanemist.

Kuigi enne õpinguid Tartu ülikooli magistratuuris elasin palju aastaid Moskvast, olin viimasel aastal Tartus elades juba harjunud vaikse linnaga, kus kõik on lähedal. Madridis vaatasin ringi ja mulle tundus nii imelik mõte, et järgmised viis kuud elan jälle suurlinnas, kus hakkab õppima ülikoolis Universidad Complutense de Madrid. Mõned hooned olid üsna vanad ja minu arvates mitte kuigi ilusad. Oli ka uuemaid ja »

ANNELI KOOS HISPAANIA SÕPRADEGA GRANADAS, TAUSTAL ON NÄHA ALHAMBRA PALEED.

» ilusamaid maju, aga neil oli palju grafitit. Samuti võis näha erinevaid protestiplakateid. Kõike seda tasakaalustas ilus vaade mägedele.

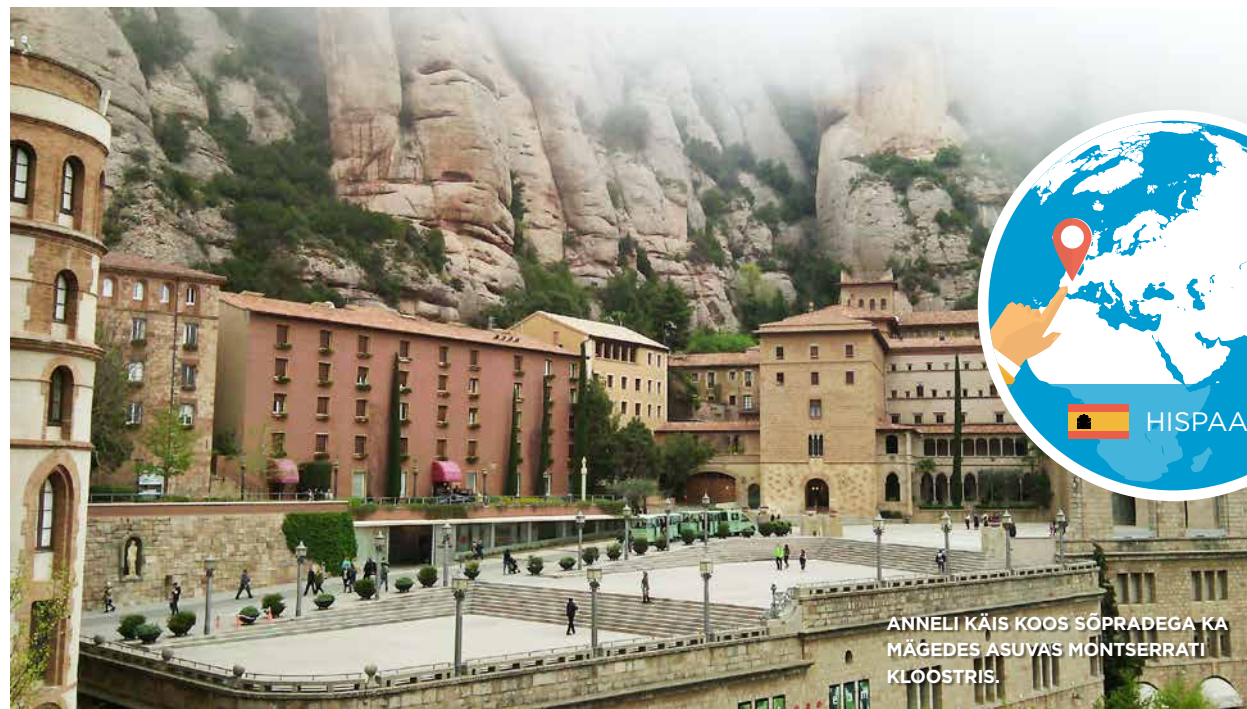
September algas hispaania keele kursusega, mis kestis kaks nädalat ja aitas väga palju juba varem õpitut meenutada ning uut materjali omandada. Tõttõelda oli keelega alguses raske, eriti hispaanlastega suheldes. Kui välismaalastest (peaaegu kõik välistudengid Hispaanias räägivad hispaania keelt) oli kerge aru saada, siis hispaanlaste kiiret kõnet oli keerulisem mõista. Isegi kui sain sellest aru, ei jõudnud ma sõnagi vahele öelda – nii kaua, kuni mõtlesin, kuidas mõtet sõnastada, oli teema juba vahetunud. Järgjärgult muutus kõik lihtsamaks, sest kui iga päev kohalikku keelt kuulda, siis õpib seda kiiremini ka rääkima.

Loengud algasid septembri lõpus. Iga aine oli kaks korda nädalas, palju anti kodutöid ja tehti rühmatööd. Peaaegu igas aines oli vaja semestri lõpus kirjutada lõputöö. Mõnes oli

tarvis sooritada eksam. Lõputööd olid kaalukad – semestri jooksul tuli valida teema ja kirjutada töö põhipunktid. Kui olin teemaga natuke tööd teinud, tuli tööd esitleda ja õppejõuga selle üle arutleda.

TÕSINE ÕPPETÖÖ JA STREIGID

Kuna õpin suulist tõlget, siis võtsin ka Madridis tõlkimisaineid. Aines «Kirjandusliku tõlke ajaloolised ja teoreetilised alused» sain korrata Tartus õpitut, aga ka teada palju uut. Kursusel «Audiovisuaalse tõlkimise lingvistilised aspektid» õppisime tegema filmidele nii tavalisi subtiitreid kui ka subtiitreid vaegkuuljatele ning filmide kirjeldustõlget vaegnägijatele. Sain teada, et subtiitrite tegemine pole üldse kerge töö: tuleb arvestada minuteid ja sekundeid, millal ja kui kaua subtiitrid on ekraanil ning tähe märkide arvu. Mõnikord tuleb tükk aega mõelda, kuidas lause sõnastada ja sisu kajastada nii, et see ekraanile mahuks. Tõlkida tuli inglise kee-

ANNELI KÄIS KOOS SÕPRADEGA KA MÄGEDES ASUVAS MONTSERRATI KLOOSTRIS.

lest hispaania keelde ja kuna see aine oli esimesel semestril, oli see minu jaoks väljakutse. Tööprotsess oli nii huvitav, et andis mulle mõtteid nii magistratööks kui ka edaspidiseks.

Mind pani imestama haridussüsteemi olukord Hispaanias, eriti Complutense ülikoolis. Nimelt polnud ülikoolil piisavalt raha, mistõttu ei saanud sel õppeaastal mõnda ainet võtta. Õppimine on tasuline ning aasta kestva magistrantuuri eest tuleb maksab peaaegu 4000 eurot. Stipendiumit saada on väga raske, sest seal kontrollitakse pere kahe aasta tagust sissetulekut, kuigi selle aja jooksul võidi töökoht kaotada. Kui perel on kaks kinnisvara (paljudel on korter ja suvemaja), siis stipendiumit ei saa.

Seetõttu korraldavad tudengid tihti streike, mõnikord isegi ööbivad ülikoolis. Kuid olukorda pole see siiani muutnud. Samuti

oli mulle võõras sealne liigne bürokraatia. Et saada tulemuste tõendit, tuleb maksta 20 eurot ja oodata kaks nädalat. Tartus aga saab selle kätte ühe minutiga ja tasuta.

LINN, MIS EI MAGA KUNAGI

Kuid palju oli ka meeldivat: õppejõud olid väga heatahtlikud ja vastutulelikud ning loengud olid

huvitavad. Ma usun, et õppisin selle aastaga palju juurde, sh hispaania keelt.

Madrid on linn, mis ei pruugi kohe kõigile meeldida, kuid kui seda õpitakse tundma, armutakse sellesse kindlasti. See on suur, kuid samas tundub, et kõik on lä-

hedal, sest jalgsi võib läbi käia nii kesklinna kui ka kõik turismikohad. Madrid on alati täis elu – ka öisel peaväljakul, Puerta del Solil kõndides. Seal on kõik tuledes, alati on liikvel palju inimesi ja igal ajal on kuhugi minna. Samuti on Madrid väga rahvusvaheline – kuigi turiste on palju vähem kui näiteks Barcelonas, elavad seal inimesed, kes on pärit igasugustest riikidest.

MADRID ON ALATI TÄIS ELU – KA ÖISEL PEAVÄLJAKUL, PUERTA DEL SOLIL KÕNDIDES. IGAL AJAL SAAB KUHUGI MINNA.

Mulle meeldis väga, et inimesed on avatud ja seltskondlikud. Mõnikord võib niisama suvalise inimesega bussis või ka tänaval pikemalt juttu ajama jääma. Madridis on palju imelisi muuseume nagu Prado ning rohelisi parke, näiteks Retiro. Madrid on

minu (ja ka Ernest Hemingway) meelest linn, mis kajastab kõige rohkem Hispaania kultuuri.

Kõik teised suuremad linnad – Barcelona, Granada, Sevilla jt – peegeldavad konkreetse piirkonna iseloomu. Hispaania ongi huvitav selle poolest, et see on nii mitmekesine – Põhja- ja Lõuna-Hispaania on nagu kaks erinevat riiki. Madrid asub Hispaania keskel, mis tähendab, et igale

poole on mugav reisida – sain käia nii Baskimaal, Andaluusias kui ka Itaalias, Portugalis ja Marokos. Peale selle on Madridist vaid ühe tunni kaugusel palju huvitavaid linnu (nagu Toledo ja Segovia) ja kaunis loodus (Navacerrada mäed ja Sierra de Madridi järved).

Armusin Madridi detsembriks ja mind kurvastas mõte, et pean juba jaanuari lõpus või veebruari alguses tagasi sõitma. Neli kuud möödus nii ruttu. Mulle tundus, nagu jätaaksin Madridis olemise pooleli, lõpetamata. Keeleõpe läks nii hästi, et oli suur soov seda Hispaanias jätkata. Seepärast pikendasingi oma Erasmuse õpinguid teiseks semestriks. Läbisin veel huvitavaid aineid ning jõudsin hispaania keeles B2 tasemele. Nagu Tartus, tegutseb ka Madridis Complutense ülikoolis Erasmuse üliõpilasvahetuse organisatsioon, mis korraldab Erasmuse üliõpilastele erinevaid üritusi ja väljasõite. Erasmuslasi on seal palju rohkem kui Tartus ja kõiki ei tunnengi, kuid lõpuks on koos suur rühm sõpru. Võtsin osa ka Social Erasmuse projektist ning käisin koolides, haiglas ja vanadekodudes Eestist jutustamas. UT

ILLUSTRATSIOON: WIKIMEDIA COMMONS

Akadeemilise eetika edenemine

Viimase poole sajandi jooksul on ühiskond kiirelt muutunud ning see hoog ei paista rauevat, pigem vastupidi. Tuleb küll märkida, et areng ei ole enam põhinenud olemasoleva lõhkumisel, vaid pigem selle tempokal ajakohastamisel, võttes arvesse nii tavapäraseid kui ka uusi ühiskondlikke üldmõisteid.

ANDRES SOOSAAR
akadeemiline sekretär

Muu hulgas oleme hakanud vaatama sotsiaalsete hüvedega seotut teenusena, mõtestama ühiskonnas toimuvat ning pidevast võistlusest on saanud ühiskondliku määraja kõrval innustajagi.

Hea oleks, kui üldise rakendamine ei oleks päris ülemaailmselt jälgendav. Üldist tuleks pidevalt ajakohastada, hinnates sobivust ja mõju meie eesmärkidele. Need tegevused eeldavad hulgaliselt uut teavet ning võiksid seetõttu ülikoolide ja neis valitseva akadeemilisuse edenemist soodustada. Kohanemisraskustest on saanud omaette sotsiaalne loogika.

AKADEEMILISUSE VAISTLIKKUS

Enne käimasolevat arengutormi olid ülikoolid sajandeid ühiskonna muutumatuse kantsid. Sellele seisusele aitas tublisti kaasa nii

nende osaline iseseisvus kui ka akadeemilise keskkonna püsivus. Ülikoolide ja nende akadeemiliste kodanike käitumisnormid ja väärtused kujunesid kirjutamata reeglits, mis kandusid eeskujude, rituaalsete toimingute jms toel edasi ühest põlvkonnast järgmisesse.

Neid reegleid toetas tõhusalt ka akadeemilise organisatsiooni hierarhilisus – astmeid mööda üles liikudes kasvas järjest akadeemilise kodaniku mõju ja vabadus. Sellistes tingimustes piisas mõnest aastast ülikoolis õppimisest, et hoomata piirjooni auväärsse, ebasoovitava ja lubamatu vahel. Sellest lähtuvalt

seati oma käitumist, reegleid polnud tarvis kuhugi täpselt kirja panna.

Akadeemilise etiketi ja eetika kirjutamata seisukohtade püsivust toetas seegi, et akadeemilise õpetlase tee (soovitavalt samas ülikoolis) oli auväärne valik kogu eluks. Seda kinnitasid vajalike tunnustamistega selgesti nii ülikoolid ise kui ka ühiskond tervikuna. Just seesugune uute teadmiste saamise, levitamise ja rakendamise ühiskondlik mehhanism tundus pikka aega võimalikest parim ning sellesse panustati andunult.

AKADEEMILINE EETIKA MUUTUB

Moodsas ühiskonnas on suhted inimeste ja nende koosluste vahel oluliselt muutunud. Meie ümber toimuv on muutunud järjest avatumaks ja läbipaistvamaks. See võimaldab esiteks oma potentsiaali võimalikult hästi ellu viia ning teiseks muutuvate oludega järjest paindlikumalt ja kiiremini kohaneda. See kõik eeldab aga loomulikult ühiskonnaliikmetelt valmisolekut muutustega kaasa minna.

Siit pärineb oluline vaatepunkt ülikoolide akadeemiliste keskkondade edasiseks arendamiseks: ka akadeemilises keskkonnas toimivaid eeskirju tuleb järjest täpsemalt määratleda ja nende asjakohasust hinnata. Peame vältima sattumist ilmse üle- või alareguleerituse olukorda ning seepärast tuleb kõigepealt arvestada inimkäitumist juhtivate tegurite mitmekesisusega.

Ei tohi lasta tekkida olukorral, kus akadeemilises keskkonnas on ülekaalus üks regulatsiooni tüüp (raha, seadused, moraali-

või etiketinormid), vaid püüelda hoopis nende kõigi hästi toimiva tasakaalu poole.

Teisena tuleb silmas pidada enda arengulugu ja mitte lasta akadeemilise eetika edendamisel toimida nn «plats puhtaks» viisil. See häiriks tuntavalt asutuse enda sisemist arengulugu ja identiteeti.

Kolmandaks tuleb arvestada tõsiasjaga, et ülikool on ühelt poolt osa kohalikust mitmetasandilisest kogukonnast, aga teiselt poolt kuulub see vältimatult rahvusvahelisse akadeemilisse perre. Suuremas koosluses on mitmete tegevuste (nt inimuuringute korraldamine, teadustööde avaldamine, võimalike huvide konfliktide käsitlemine jt) eetilistes standardites ning heades tavaades saavutatud küllaltki mõjukas üksmeel.

Neljandaks ei tohi kõigi nende väliste käitumisregulatsioonidega tegelemisel unustada akadeemilise õpetlase käitumise

keskkonna parandamisega kogu selle mitmekesisuses.

Oleme viimastel aastatel ülikooli taristu uuendamise ja palju saavutanud ning sellega peatselt jõudmas ilmselt ühte stabiilsemasse ajajärku. Kätte on jõudnud aeg, mil nii akadeemiline kogukond ise, tugiüksused kui ka välishindajad on hakanud üha rohkem tähelepanu pöörama akadeemilise keskkonna väärtusele küljele ja eetilistele külgedele.

Väärtusarenduse oluline sündmus on ülikooli väärtuste (teaduspõhisus, akadeemiline vabadus ja ülikooli osaline iseseisvus, avatus, koostöö, inimkeskus ja individuaalne areng, vastutus) esitamine praegu toimivas arengukavas, mis loob tugeva ja süsteemse aluse nendega seostuva pidevaks jälgimiseks. Samuti on meil olemas akadeemiline komisjon, erialadevaheline eetikakeskus ning inimuuringute eetikakomitee, mis tegelevad

VÄÄRTUSARENDES ON OLULINE ÜLIKOOLI VÄÄRTUSTE ESITAMINE ARENGUKAVASSE, MIS LOOB TUGEVA JA SÜSTEEMSE ALUSE NENDE PIDEVAKS JÄLGIMISEKS.

ja hoiakute eneseregulatsiooni. See on vooruseetilise tagapõhja pikk tava, mis on enda käitumisele sisu ja tähenduse andmisel väga oluline.

Loomulikult on need mainitud arengusuunitlused olulised ka Tartu ülikooli akadeemilise keskkonna edendamisel. Meil on olemas pikk akadeemiline tava, mis annab kindlustunde, et see on vajalik ja kestlik. Samuti on ülikoolis tunda jätkuvat valmisolekut tegeleda akadeemilise

akadeemilise eetika erinevate tahkudega.

Ometi näeme teiste ülikoolide praktikatest ning vestlustest oma töötajatega, et meie akadeemilise keskkonna eetilises regulatsioonis leidub lünki. Eeskätt seostuvad need meie akadeemilisi tavasid kokkuvõtivate dokumentide ning neid selgelt ja läbipaistvalt täide viivate toimingute puudumisega. Nende lünkade täitmine sõltub peamiselt meie tahtest ja eesmärkidest. **UT**

Kuue samba taga

ALMA MATER

VARJE SOOTAK
varje.sootak@ut.ee

Arendustalituse juhataja Viljo Videri sõnul on need häire korral automaatselt sulguvad tulekindlad ukseid. «Päästkeskuse nõudel oli vaja peahoone ohutus viia vastavusse nüüdisaja tuleohutuseeskirjadega. Kõik tööd on kooskõlastatud muinsuskaitseametiga.»

Ülikooli peahoone – Tartu sümbol, klassitsistliku arhitektuuri tippnäide Eestis – on kantud kultuurimälestiste riiklikku registrisse. Seepärast on tarvis igasugune remont kooskõlastada.

Ülikooli peahoone värskendatud esiuksest siseneja silmab nii otse ees aulatrepil kui ka koridorides ukse, mida varem seal polnud.

Aja jooksul on aga peahoones ukse kinni müüritud, ruume poolitatud ja avardatud. Mis on 206 aasta jooksul kuue samba taga täpsemalt juhtunud?

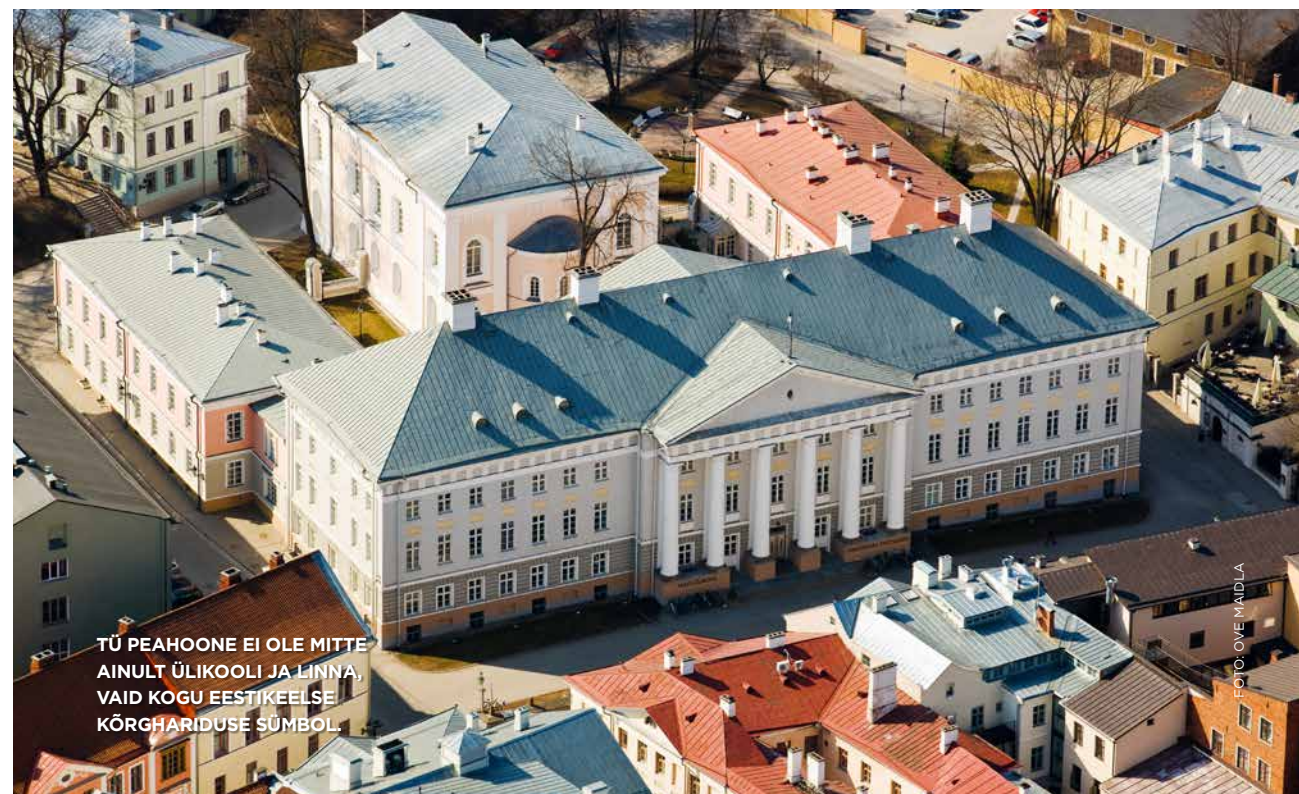
210 AASTAT NURGAKIVIST

15. septembril 1805. aastal müüriti peasissekäigu vundamenti vanadest hauakividest tahutud nurgakivi. 1809. aastal sai valmis aukartust äratav, tollal veel üksilduses asuv ja suuresti Liivimaa mõisate eeskujul kavandatud peahoone, arhitekt Johann Wilhelm Krause (1757–1828) looming. Ehitamise ajal tõmmati summasid vähemaks, mistõttu jäi

siseviimistlus tagasihoidlikuks. Mõõndusi ei tehtud vaid aulale. Peahoone siseseinad värviti hallikasvalge lubivärviga, ukseid-aknad pärlikarva olivärviga.

Esialgsest ruumide jaotusest on teada, et alumise korruse vasaku poole said füüsikud ja parema keemikud. Sel korrusel asusid ka valvurite ja kütjate korterid. Kitsastest ja pimedatest koridoridest auditoriumidesse veel ei pääsenudki. Keemikute ja füüsikute ruumid olid läbikäidavad, neisse siseneti fuajee kahepoolsest uksest.

Teisele korrusele, Jakobi tänava poolele kolisid kunstimuuseum ja looduslookabinet, siseõue poole jäid auditoriumid. Kolmanda korruse lõunaküljel asusid ametiruumid. Pööningule tulid kartserid, kuid kaks kartserit oli ka esimese korruse aulatrepil kõrval.

TÜ PEahoone ei ole mitte ainult ülikooli ja linna, vaid kogu eestikeelse kõrghariduse sümbol.

Peahoonesse oli neli sissepääsu, sh kaks kummaski otsas. Neist Jakobi tänava poolele asemel on praegu aken, kohvikupoolne uks on taas olemas.

Tiibhooneid veel polnudki, need ehitati alles samal ajal kirikuga, aastatel 1856–1859. Lõu-

napoolne tiib sai kantseleitiivaks, allkorrusele kolis 1868. aastal kolis kunstimuuseum. Põhjatiiba viidi keemikud ja füüsikud. Alguks olid tiivad peahoonega ühendatud vaid esimese korruse kaudu. Ruumide jaotus muutub aga tänaseni pidevalt.

80 AASTAT SUURREMONDIST

1935. aasta Postimees kirjutab ülikooli ruumide uuest kuuest. Remonti oli tehtud tsaariajal ja Eesti ajal, eriti vuntsiti hooneid juubelite eel. Nüüd taheti tagasi anda ka Krause kavandatud esi- >>

FAKTE PEahoone ajaloo

1804–1809
peahoone ehitus

1805
nurgakivi

1827

PILT: KIRJANDUSMUUSEUM

1859
valmivad
tiibhooned

1895
õigeusu kabeli
ehitamine
3. korruse lõunatiiba

1935
suurremont,
täielik elektrivalgustus

1946
keskkütte
sisseviimine

1965
tulekahju

1966
peahoone taastatud

2002
aula restaureerimine

2015
tuletõkkeksed

2012
lift

1850

1900

1950

2000

» algne ilme, mis ümberehitustega kaotsi läks.

Peahoone sisemus muutus rõõmsamaks ja valgemaks. Rohkem valgust sai sellegi tõttu, et gaasi ja elektri segavalgustus asendati täielikult elektrivalgusega. «Nüüd on gaasitorustik täiesti kõrvaldatud ja kõikjale asetatud tugevajõulised elektrilambid / .../.» Elektri kokkuhoiu mõttes tehti koridoripoolsed auditooriumiüksed mattklaasist, et päevavalgus koridori paistaks.

Algusaegadel oli peahoonet valgustatud rasva- ja vahaküünladega. Kroonlühtrid ja lambid olid väga tuleohtlikud ning seepärast paigutati ülikooli hoonetesse, ka peahoone ülemistele korrustele ja katuse alla suured veetoobrid.

Kui 1935. aastast sai peahoone valgeks elektriga, siis soojust andsid endiselt ahjud. Keskküte paigaldati majja alles 1946. aastal. Siis jäi lõpuks ära vaevarikas puude kandmine keldrist 73 ahjule.

Rõõmsam ilme lisati suurremondiga põrandatelegi. Kunstiteadlane Niina Raid mainib oma peahoone raamatus: «Kogu koridor kaeti valge-punaste metallh-põrandaplaatidega, mistõttu interjäär muutus rõõmsamaks ja heledamaks.»

Avati aulatrepi kõrval kinnimüüritud sammastikuvahed, kuhu paigutati praegugi tuttavad teadete vitriinid. Remondi käigus paigaldati auditooriumidesse elektrikellad ning fuajees asunud plekist jooginõu, mille küljes oli ketiga kruus, asendati joogifontääniga.

Suuremad ruumijaotused toimusid sageli riigikorra vahetudes ning sõdade ajal. 1941–1943. aastatel oli peahoones Saksa sõjaväe välikomandantuur. Peahoone kohvikupoolse ajutise ukse kaudu

AULATREPI UUED TULETÖKKEUKSED SAID KA KULDSED KÄSIPUUD.

pääses kahte õppetööks jäetud auditooriumi ja füüsikute teisele korrusele viidud rektoraati. Koridorist edasi ei pääsenud, sinna oli ehitatud vahesein.

Suure kaose tekitas 1965. aasta 21. detsembri tulekahju, millest tänavu möödub pool sajandit. Hävisid aula, kartserid, parema poole ruumid ühes mööbli, õppevahendite, teadustöödega. Nii aula kui ka kunstimuuseumi ajalugu vajaksid eraldi tähelepanu.

2015. AASTA SUVE JÄREL

Suursuguse peamaja püsimine vajab pidevat hoolt. Arendustalituse juhataja Viljo Vider selgitab, et tuletõkkeuksid paigutati peale esimese korruse teistele korrustele.

«Ümberehitamist vajas aula ventilatsioon, mitmetele ustele lisati kaardiga läbipääsusüsteemid, vahetati fuajee kulunud põrandaplaadid ja kõik korrused said turvalgustuse. Kuna uute uste ja valgustite jaoks tuli seintesse kaablikanalid teha, siis värviti seinad uuesti.» Sellesuvised remondid värskendati teisigi ruume ja tehti muid töid, ka ruumijaotuses on uuendusi.

Üliõpilaste arvu suurenedes ja uute hoonete valmides kolisid ikka ühed sisse, teised välja, seniseid asukaid paigutati ümber. Isegi ajalehe toimetuse asus aja jooksul kuues eri kohas. Keldris on asutatud ülikooli ajaloo muuseum ja kahes kohas on paiknenud kohvik. Majast on ammu lahkunud kunstikabinet, ajakirjandusosakond, õigusteaduskond, arstiteaduskonna dekanaat, keemikud, füüsikud, filoloogid jpt.

Peahoones töötanud kuulsaid teadlasi meenutavad nimelised auditooriumid, mälestustahvlid, portreed. Kolmandal korrusel on restaureeritud kunagise õigeusu kabeli seinamaal. On säilinud mõni vanaaegne ahi, mööblit ja esemeid.

Tänapäeval on mitmetes asutustes, näiteks kohvikutes jm pildis ja sõnas välja toodud nende ajalugu. Ka meil võiks olla peahoone ruumiatlas või ruumipass, milles oleks kirjas ruumide elukäik. Tubade seinu võiksid ilmutada nende endisaegsed pildid. UT

KASUTATUD KIRJANDUS

» www.ajakiri.ut.ee

IN MEMORIAM

KALJO VALGMA

29.04.1931–11.09.2015

Meie hulgast on lahkunud üks Eesti kardioloogia alusepanijatest, professor Kaljo Valgma. Ta sündis Raplamaal ja keskkooli lõpetamise järel valis mitmekülgsete annetega mees arstiõpingud Tartus. 1955. aastast, pärast arstidiplomi saamist töötas ta arstina Tartus, tegeledes sisehaiguste, laborimeediini ning radioloogiaga. Järgnesid aspirantuuriaastad Tallinnas eksperimentaalse ja kliinilise meditsiini instituudis ning kandidaadi-väitekirja kaitsmine. Tolleaegsetes tingimustes erakordselt kiiresti järgnes teise väitekirja kaitsmine 1970. aastal Moskvas.

Alates 1963. aastast olid tema töökohustused seotud Tartu ülikooliga. Valgma emeriteerus 1996. aastal, kuid jätkas tegetsemist nii praktilise kardioloogi kui ka lektorina arstide täienduskoolituse kursustel. Kõigil töökohtadel andis ta olulise panuse oma eriala ja *alma mater*i arendamisse.

Valgma oli üks neid õnnelikke inimesi, kes alustas arstitööd ajal, mil kogu maailmas hakkasid suurest sisehaiguste distsipliinist eralduma alameditsiinalad. Neist

FOTO: ERAKOGU

ühel – kardioloogia – esimeste loojate hulka Eestis kuulus ka professor Valgma. Tema teadustöö oli seotud mitmete oluliste südamehaiguste valdkondadega: südame isheemiatõve epidemioloogia, riskitegurite esinemise seaduspärasused, arteriaalne hüpertensioon, reuma, reumatoidartriit, südame mitteinvasiivsed uuringud, müokardiidi diagnostika ja ravi.

Peale suure hulga teadusartiklite on ta kirjutanud viis erialast monograafiat, viis õppevahendit ning hulgaliselt populaarteaduslikke voldikuid ja käsiraamatuid. Mitmed Eesti Entsüklopeedia artiklid on tema kirjutatud. Ta oli paljude teadlaste mentor nende arengutee alguses. Juhendaja või oponendina osales Valgma 15 väitekirja valmimisel ja kaitsmisel ning oli ka mitmete teiste üliõpilasuuringute juhendaja või heatahtlik retsensent.

Oluline on märkida professor Valgma olulist osa Eesti sisearstide, sh kardioloogide täienduskoolituse korraldustöös. Tema algatusel asutati 1974. aastal TRÜ meditsiini kesklaboratooriumis kardioloogiasektor; ta oli üks Tartu kardioloogiakeskuse asutajaid ning selle esimene juhataja ja teaduslik juhendaja. Aastatel 1985–1993 oli ta TÜ arstide täienduse ja spetsialiseerumise teaduskonnas kateedri juhataja. Eesti kardioloogide seltsi esimees oli ta aastatel 1983–1989.

Kaks aastat tagasi osales Valgma Eesti kardioloogide seltsi 50. juubeli puhul tehtud ajalookokkuvõtte ning kroonikafilmi loomisel. Tagasihoidliku ja targa inimesena ei soovinud ta kunagi trügida esiplaanile. Kindlasti oleks aga tema isiklikku tööpanust arvestades võinud avalikku tunnustust rohkem olla.

Viimastel aastatel pühendus ta täielikult kodule ja perekonnale. Suurt naudingut pakkus talle muusika kuulamine. Mälestuste kirjutamine oli viimasel ajal üks kohustusi, mille professor oli endale võetud, aga kahjuks jäi see töö 11. septembril pooleli.

**Kolleegide ja õpilaste nimel
Jaan Eha**

KAITSMISED

29. septembril kell 13 kaitses **REGINA SOOBARD** loodusteadusliku hariduse erialal doktoritööd «A Study of Gymnasium Students' Scientific Literacy Development Based on Determinants

of Cognitive Learning Outcomes and Self-Perception» («Gümnaasiumiõpilaste loodusteadusliku kirjaoskuse uuring, tuginedes õpilaste kognitiivsetele õpitulemustele ning enesehinnangule»).

Kaitsmine toimus TÜ muuseumis. Juhendajad prof Miia Rannikmäe ja prof Jari Lavonen (Helsingi ülikool, Soome), oponent prof Tuula Keinonen (Ida-Soome ülikool, Soome).

7. oktoobril kell 12 kaitseb **GIRINATH G. PILLAI** keemia erialal väitekirja «Computational Modelling of Diverse Chemical, Biochemical and Biomedical Properties» («Keemiliste, biokeemiliste ja biomeditsiiniliste omaduste arvutuslik modelleerimine»). Kaitsmine toimub Ravila 14a-1021. Juhendajad prof Mati Karelson, teadur Kaido Tamm ja prof Alan Roy Katritzky (Florida ülikool, USA), oponent dr Eric F.V. Scriven (Florida ülikool, USA).

9. oktoobril kell 12.15 kaitseb **PRETYUSH KUMAR DAS** geenitehnoloogia erialal doktoritööd «Biochemical Perspective on Alphaviral Nonstructural Protein 2: a Tale From Multiple Domains to Enzymatic Profiling» («Alfaviiruse nsP2 valk biokeemilisest vaatekohast: lugu mitmedomäänse valgu ensümaatilise analüüsist»). Kaitsmine toimub Riia 23b-105. Juhendajad prof Andres Merits ja teadur Aleksei Lulla, oponent dr Bruno Canard (Aix Marseille ülikool, Prantsusmaa).

9. oktoobril kell 16.15 kaitseb **RAUL LAASNER** füüsika erialal doktoritööd «Excited State Dynamics Under High Excitation Densities in Tungstates» («Ergastatud seisundite dünaamika kõrge ergutustiheduse tingimustes volframaatides»). Kaitsmine toimub Ravila 14c-B103. Juhendaja dr Vitali Nagirnõi, oponent dr Dennis Grjaznovs (Läti ülikool, Läti).

15. oktoobril kell 12 kaitseb **TIIT REMM** semiootika ja kultuuriteooria erialal doktoritööd «Sociocultural Space: Spatial Modelling and the Sociocultural World» («Sotsiokultuuriline ruum: sotsiokultuuriline maailm ja ruumiline modelleerimine»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja vanemteadur Anti Randviir, oponent prof Risto Kalevi Heiskala (Tampere ülikool, Soome) ja prof Hannes Palang (TLÜ).

15. oktoobril kell 13 kaitseb **MAIT LAARING** õigusteaduse erialal doktoritööd «Eesti korra-

kaitseõigus ohuennetusõigusena». Kaitsmine toimub Näituse 12a-106. Juhendaja prof Kalle Merusk, oponent prof Friedrich Schoch (Freiburgi ülikool, Saksamaa) ja TÜ külalisprofessor Uno Lõhmus.

16. oktoobril kell 10.15 kaitseb **PRIIT PALTA** bioinformaatika erialal doktoritööd «Computational Methods for DNA Copy Number Detection» («Arvutuslikud meetodid DNA koopiaarvu määramiseks»). Kaitsmine toimub Riia 23b-105. Juhendaja prof Maido Remm, oponent dr Lars Feuk (Uppsala ülikool, Rootsi).

23. oktoobril kell 10.15 kaitseb **JULIA SIDORENKO** geneetika erialal doktoritööd «Combating DNA Damage and Maintenance of Genome Integrity in Pseudomonads» («DNA kahjustuste reparatsioon ja genoomi terviklikkuse tagamine pseudomonaadides»). Kaitsmine toimub Riia 23b-105. Juhendaja prof Maia Kivisaar, oponent prof Tone Tonjum (Oslo ülikool, Norra).

arstiteaduskonna magistrandid, doktorandid ja teadustööd tegevad arst-residendid, samuti majandus-, õigus ning sotsiaal- ja haridusteaduskonna magistrandid ja doktorandid, kelle uurimistöö teema on seotud poliitilis-riikliku valdkonnaga.

LASTE KLIINILISTE UURINGUTE FONDISTIPENDIUM – 1 stipendium 950 eurot. Taotleda saavad laste kliiniliste uuringutega tegelevad arstiteaduskonna õppejõud, doktorandid ja arst-residendid oma jooksva aastal avaldatud, ette kantud või avaldamiseks/ettekandmiseks esitatud teadustöödega.

CORPORE KOMMUNIKATSIOONISTIPENDIUM – 2 stipendiumit à 1000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida sotsiaal- ja haridusteaduskonna ühiskonnateaduste instituudi kommunikatsioonierialade bakalaureuse- ja magistritaseme üliõpilased.

HEIDI-INGRID MAAROOSI STIPENDIUM – 1 stipendium 1000 eurot. Taotleda saavad arstiteaduskonna põhiõppe üliõpilased, kes on jooksva aastal esinenud arstiteaduskonna konverentsil ettekandega (ka stendiettekanne) kliinilise meditsiini valdkonnas ja kellel on head tulemused õppe- ja teadustöös.

PROFESSOR ÜLO LEPIKU STIPENDIUM – 1 stipendium 3000 eurot. Stipendiumi saavad taotleda Tartu ülikooli arstiteaduskonna arst-residendid ja doktorandid neuroloogia-alase uurimistöö toetuseks.

OLE GOLUBJATNIKOV STIPENDIUM – 1 stipendium 1300 eurot. Taotleda saavad loodus- ja tehnoloogiateaduskonna 3. aasta

bakalaureuseõppe üliõpilased, kes jätkavad õpinguid järgmisel õppeaastal magistrantuuris meditsiinitehnoloogia valdkonnas, ja sama valdkonna magistrandid, kes jätkavad doktorantuuris või siirduvad praktikale meditsiinitehnoloogia ettevõttesse.

LEV VASSILJEVI MÄLESTUSSTIPENDIUM – 1 stipendium 1000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida Tartu ülikooli ja Eesti maaülikooli magistrandid ja doktorandid, kes on spetsialiseerunud kartograafia valdkonnale.

REET MONTONENI STIPENDIUM – 1 stipendium 650 eurot. Taotleda saavad sotsiaal- ja haridusteaduskonna edukad psühholoogia eriala magistrandid ja doktorandid, kes on spetsialiseerunud või on spetsialiseerumas kliinilisele lapsepsühholoogiale.

ARNO MÄGI STIPENDIUM – 1 stipendium 2000 eurot. Taotleda saavad õigusteaduskonna kõigi tasemete üliõpilased, kellel on silmapaistvad tulemused õppe- ja teadustöös.

URMAS SÕÖRUMAA STIPENDIUM – 2 stipendiumit à 1600 eurot. Taotleda saavad edukad õigusteaduskonna kõikide tasemete üliõpilased (alates 3. semestrist), kellel on silmapaistvad tulemused õppe- ja teadustöös, kes on tulemuslikult kaasa löönud õigusteadusalases arendustegevuses ja on ühiskondlikult aktiivsed inimesed.

ATKO-MEEME VIRU STIPENDIUM – 1 stipendium 2000 eurot. Taotleda saavad kõigi avalik-õiguslike kõrgkoolide doktorandid, noorteadlased ja õppejõud (kuni

40-aastased), kellel on silmapaistvad tulemused liikumis- ja sporditeaduste alases teadustöös.

FRED KUDU STIPENDIUM – 1 stipendium 960 eurot. Taotleda saavad kehakultuuriteaduskonna kõigi tasemete edukad üliõpilased. Stipendiumi määramisel arvestatakse taotleja õppeedukust ning tema panust kergejõustiku edendamisse sportlasena, treeningrühmade juhendajana, võistluste ja muude spordiürituste korraldajana, spordikohtunikuna, Eesti koondvõistkonda toetava teadusgrupi liikmena jms.

CARL SCHMIDTI TEADUSPREEMIA – 1 stipendium 1500 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida keemia ja meditsiini ajaloo valdkonna uurijad Tartu ülikoolis, kellel on ilmunud vastavateemaline monograafia või artiklite seeria eelistatavalt kahe viimase aasta jooksul.

EESTI LÄHIAJALOO SIHTKAPITALI STIPENDIUM – stipendiumifondi suurus kuni 30 000 eurot. Stipendiumit saab taotleda Eesti lähiajaloo teemaliste teadus- ja uurimistööde valmimise toetuseks.

KARL JA ERIKA INNO STIPENDIUM – 1 stipendium 1300 eurot. Taotleda saavad majandusteaduskonna bakalaureuse- ja magistritaseme üliõpilased, kelle kitsam eriala on seotud rahanduse, panganduse või arvestusega. Eelistatud on üliõpilased, kelle uurimistöö teema käsitleb ühistegevust ja selle arendamist.

VOLDEMAR JAANBERGI STIPENDIUM – 5 stipendiumit à 2000 eurot. Taotleda saavad

TÜ SIHTASUTUSE STIPENDIUMID OKTOOBRIS 2015

TARTU RAEFONDI STIPENDIUMID – 10 stipendiumit à 640 eurot ning töötajate ja õppejõudude stipendiumiteks 3000 eurot. Üliõpilase stipendiumi saavad taotleda Tartust pärit edukad üliõpilased (keskmise hinne vähemalt 4,0) oma õppe- ja teadustöö toetuseks. Välisüliõpilase stipendiumi saavad taotleda TÜ õppekavadel Tartus õppivad välisüliõpilased. Töötajate ja õppejõudude stipendiumid on mõeldud TÜ õppejõudude, üliõpilaste ja töötajate tunnustamiseks.

miseks Tartu linna ajalugu, haldust, infrastruktuuri ja huve käsitlevate silmapaistvate teadus-, õppe- ja arendustöö tulemuste eest, samuti samasuunalise teadus- ja õppetegevuse arendamise eest.

ANTS JA MARIA SILVERE NING SIGFRIED PANTI STIPENDIUMID – 12 stipendiumit à 1500 eurot. Taotleda saavad kõikide erialade kõigi tasemete edukad üliõpilased, kes vajavad majanduslikku abi. Võrdsete kandidaatide puhul eelistatakse naisüliõpilasi.

HEA TAHE FONDI STIPENDIUM – 1 stipendium 1350 eurot. Taotleda saavad kõikidel õpetajakoolituse õppekavadel täiskoormusel õppivad üliõpilased, kes vajavad majanduslikku tuge. Stipendiumi rahastab Tartu ülikooli rektor prof Volli Kalm igakuiste maksetena.

ANDREAS JA ELMERICE TRAKSI STIPENDIUMID – stipendiumifond on kuni 13 000 eurot, stipendiumide arvu ja suuruse otsustab komisjon. Taotleda saavad

majandusteaduskonna magistrandid, doktorandid ja doktorikraadi kaitsnud kuni 41-aastased teadurid ja õppejõud.

HILDA JA HARRY MÄGI

STIPENDIUM – 1 stipendium 2000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida arstiteaduskonna doktorandid, kraadiõppurid ja noorteadlased kuni 41. eluaastani.

LIISA KOLUMBUSE STIPENDIUMID – 2 stipendiumit à 2500 eurot. Taotleda saavad arstiteaduskonna edukad doktorioõppe üliõpilased. Stipendiumi määramisel võetakse aluseks üliõpilase

õppeedukus, erialane ja teadustegevus ning selle tähtsus rahva tervishoiule.

VALTER NIILUSE STIPENDIUMID

– 1 stipendium 1000 eurot. Taotleda saavad filosoofiateaduskonna läänemeresoome keelte ja eesti murrete eriala bakalaureuseõppe üliõpilased (alates 3. semestrist), magistrandid ja doktorandid.

EDUARD JA EERO RAIGI

STIPENDIUM – 2 stipendiumit à 1500 eurot. Taotleda saavad õigus- ja majandusteaduskonna kõigi tasemete edukad üliõpilased.

TEATED

OKTOOBRI TÕ AULAS: 3. oktoobril kell 16 algab Tartu rahvusvahelise autorilaulu festival «Lehesaju muusika 2015»; 8. oktoobril kell 19 algab XX rahvusvaheline Tartu vanamuusika festival «Orient et Occident»; 9. oktoobril kell 19 algab festivali kontsert «Tuhande põlvkonna muusika»; 10. oktoobril kell 19 «lõdse Euroopa kuldsed kõlad» ja 11. oktoobril kell 18 «Pärsia muusika pärlid»; 15. oktoobril kell 18 algab hõimupäevade kontsert; 22. oktoobril kell 19 toimub Tanel Joametsa klaveriõhtu; 23. oktoobril kell 19 algab kontsert «Muusikaline tund Tartu ülikooli aulas»; 24. oktoobril kell 12 algab korp! Filiae Patriae 95. aastapäeva aktus; 30. oktoobril kell 10 algab Eesti haridusfoorumi 20. aastapäeva konverents.

ÕPETATUD EESTI SELTSI ETTEKANDEKOOSOLEKUD: 14. oktoobril esineb Riina Rammo

ettekandega «Pilguheit kesk-aegse tartlase «kriidekappi»». 28. oktoobril esineb Mihkel Mäesalu ettekandega «Ühe keskaegse õigusteksti kasutamisest. Mõõgavendade ordu Saksa orduisse inkorporeerimise üriku (1237) omaaegsed tõlgendused Riia peapiiskopi ja Saksa ordu vahelise konflikti kontekstis (1290. aastast kuni 1480. aastateni)». ÕES-i koosolekud toimuvad Lossi 3-406 algusega kell 16.15. Täpsem teave: www.ut.ee/OES.

5.–11. oktoobril toimub Tartu **ETTEVÕTLUSNÄDAL**, mille raames korraldab TÜ majandusteaduskond eri töötube. Näiteks 6. oktoobril kell 13–15 toimub Ideelaboris töötuba «Kuidas lahendada probleeme nii, et see oleks lõbus ja tõhus? Ülevaade loovustehnikest»; 6. oktoobril kell 16–17.30 toimub Ideelaboris töötuba «Visioon: ettevõtte strateegia nurgakivi»; 7. oktoobril

TARTU ÜLIKOOI SEITSMEN-DA SAMBA FONDI STIPENDIUM – 1 stipendium 3000 eurot. Taotleda saavad kõigi teaduskonnade edukad bakalaureuseõppe üliõpilased (alates 2. aastast), magistrandid ja doktorandid.

Taotlused stipendiumitele kandideerimiseks tuleb esitada hiljemalt 1. novembriks 2015 Tartu ülikooli sihtasutusele.

Täpsem teave ja nõuded stipendiumite taotlemiseks: www.sihtasutus.ut.ee; meil: tsyht@ut.ee; tel 737 5852 või 5657 1221 (Katrin Pärn).

kell 13–16.30 toimub Atlantise konverentsikeskuses turundus- ja tootearendusseminar «Kuidas Toots tegelikult Teele endale võitis?». Lisateave: ettevotlus.tartu.ee.

8. ja 9. oktoobril toimub **RAHVUSVAHELINE KONVERENTS** «Russians and Russian Speakers in the Post-Soviet Space: Comparative Approaches», kus Ukraina, Moldova, Valgevene, Baltimaade, Taga-Kaukaasia, Kesk-Aasia ja Venemaa olude asjatundjad arutlevad väljaspool Venemaad elavate venelaste ja vene keelt emakeelena kõnelejatega seonduvatel teemadel. Konverents toimub Ülikooli kohvikus (Ülikooli 20, II korrus). Lisateave: www.ceurus.ut.ee/conferences.

10. oktoobril toimub TÜ Narva kolledžis teist korda **TEDX-KONVERENTS**, mille teema on meid ümbritsevad tehnoloogiad ja inimeste suhestumine tehni-

kaga. Inspiratsioonikonverentsil esinevad teiste seas tuntud režissöör ja meediaasjatundja Ilmar Raag, ehtekunstnik Darja Popolitova, keraamika 3D-printeri üks loojatest Ljudmila Georgijeva, pikalt Eesti ja Soome insenerialase ajakirjanikuna töötanud Tarmo Virki jpt. Teave ja registreerumine: www.tedxnarva.ee.

14. oktoobril toimub **KOOS-TÖÖFESTIVAL «ÕIGEL AJAL ÕIGES KOHAS»**. Festival toob kokku ettevõtjad, kes loovad igapäevaselt klientidele uudseid tooteid ja teenuseid ning teadlased, kes töötavad ülikoolides välja kaasaegseid tehnoloogilisi lahendusi. Koostööfestival on ideaalne koht tutvustamiseks ülikoolides loodud praktilisi ideid ja töötavaid näiteid. Festivali juhib teleajakirjanik Urmas Vaino ning

TUNNUSTAMISED

TÜ suure medaliga tunnustati Viljandi kultuuriakadeemia endist direktorit **ANZORI BARKALAJAT** ning 65. sünnipäeval usuteaduskonna võrdleva usuteaduse professorit **TARMO KULMARIT**.

TÜ väikese medali ja tänukirja pälvis 65. sünnipäeval matemaatika-informaatikateaduskonna matemaatilise statistika instituudi lektor **ENE KÄÄRIK** ning loodus- ja tehnoloogiateaduskonna molekulaar- ja rakubioloogia instituudi endine geneetika dotsent **ANDRES MÄE**.

TÜ väikese medaliga tunnustati 60. sünnipäeval sotsiaal- ja haridusteaduskonna psühholoogia instituudi arengupsühholoogia

seda korraldavad Tartu ülikool ja Tallinna tehnikaülikool. Registreerumine toimub 9. oktoobrini veebilingil www.ttu.ee/registreeru-festivalile või meili teel (festival@ttu.ee).

15. oktoobril kell 12 algab **HÕIMUPÄEVADE KONVERENTS** «Vabaduse kontsept Ida-Euroopa kirjandustes III». Konverents on pühendatud kirjandusteadlastest ja luuletajast Toomas Liivi (30. detsember 1946 – 20. detsember 2009) mälestusele. Konverentsi sihtrühm on kirjandusteadlased, folkloristid, etnograafid, etnoloogid, kulturoloogid, teoloogid ja psühholoogid. Töökeeled on eesti, vene, inglise ja saksa keel. Konverents toimub TÜ Narva kolledžis. Lisateave: www.inkeri.ee/avaleht/narva.

osakonna juhatajat, arengupsühholoogia professorit **TIIA TULVISTET**.

TÜ tänukirja pälvisid 85. sünnipäeval filosoofiateaduskonna emeriitprofessor **HELMUT PIIRIMÄE**, 80. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna emeriitdotsent **EDUARD TAMM**, 70. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna füüsika instituudi endine vanemteadur **AADU MIRME** ning raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna raamatukoguhoidja **MARE RAND**, 65. sünnipäeval sotsiaal- ja haridusteaduskonna haridusteaduste instituudi koostööpartner, eripedagoog **ANA KONTOR**, 60. sünnipäeval

20.–21. oktoobril toimub Idee-laboris **HARIDUSFESTIVAL**. 20. oktoobril kell 16 algab töötuba «Ettevõtlusõpe: võimalus või probleem?», kus arutletakse, milliseid võimalusi ettevõtlusõpe ja ettevõtlikkuse toetamine pakuvad haridusele ja miks võiks ettevõtlusõpe olla loomulik osa Eesti haridussüsteemist. Samal päeval kell 12 algab töötuba «Praktiline küberturvalisus», kus räägitakse sellest, et arvuti omaniku jaoks on enamasti kõige väärtuslikum arvutis olev või arvuti kaudu kättesaadav teave. Seetõttu peaks arvuti turvamisest kaitsma arvutis olevat teavet, kuid seda saab teha mitmel viisil. Neist ja muudest teemadest, kuidas end kaasaegsete ohtude eest kaitsta, kuulebki töötoas lähemalt.

loodus- ja tehnoloogiateaduskonna astrofüüsika professor **PEETER TENJES** ning raamatukogu haldusosakonna tehnikspetsialist **MART LÄTTEMÄGI**, 55. sünnipäeval Euroopa kolledži rahvusvaheliste projektide spetsialist, majandusteaduse ja innovatsiooni doktorikooli projektijuht **VARJE KUUT**, 50. sünnipäeval raamatukogu teaduskeskuse teadur **JANIKA PÄLL**; tänukirja pälvisid ka filosoofiateaduskonna laboratoorse arheoloogia professor **AIVAR KRIISKA**, filosoofiateaduskonna ajaloo ja arhiivinduse instituudi arhiivinduse osakonna juhataja, arhiivinduse dotsent **AIGI RAHITAMM** ning arhiivinduse dotsent **KURMO KONSKA**.

ÕNNITLEME

85 LEO POKK,
arstiteaduskonna
emeritprofessor – 11. oktoober
HERBERT LINDMÄE,
õigusteaduskonna
emeritprofessor – 20. oktoober
OLEV SAKS, peameteoroloog –
23. oktoober

80 KALLE VELSKER,
matemaatika-
informaatikateaduskonna
emeritdtsent – 26. oktoober

70 REIN RÕÖM,
meteoroloogia
professor – 17. oktoober

65 MART VÄÄRTNÕU,
füüsikalise ja
elektrokeemia vanemteadur –
5. oktoober
KOIT MAURING, vanemteadur –
11. oktoober
ALEKSEI TREŠTŠALOV, optika
ja spektroskoopia vanemteadur –
31. oktoober

60 HELI LUIK, referent –
23. oktoober

LIINA SOOBİK, inglise keele
lektor – 30. oktoober

55 SVETLANA MATJUS,
endokrinoloogia
assistent – 1. oktoober
NINA RAUD, inglise keele lektor,
võõrkeelte lektoraadi juhataja –
16. oktoober

50 INDREK RÄTSEP,
anestesioloogia ja
intensiivravi kliiniku külalislektor –
3. oktoober
MARKUS VETEMAA, ihtüoloogia
ja kalanduse vanemteadur,
kalabioloogia ja kalanduse
osakonna juhataja – 5. oktoober
RIHO MEIER, arengubioloogia
teadur – 14. oktoober
TERJE VELLEMAA,
infrastruktuuri ja kasutajatoe
talituse peaspetsialist –
31. oktoober

45 KAIDO REIVELT,
optika vanemteadur,
koolifüüsika keskuse juhataja –
29. oktoober
ANNIKA VOLKE, nahahaiguste

kliiniku spetsialist – 30. oktoober

40 JAAN MASSO,
ökoneomeetria
vanemteadur, matemaatilise
majandusteaduse programmijuht,
majanduse modelleerimise
õppetooli juhataja – 2. oktoober

35 SIIM SUUTRE,
histoloogia teadur –
14. oktoober

30 TAAVI VAIKJÄRV,
õppimise ja õpetamise
arenduskeskuse konsultant –
6. oktoober
ANN LAHEÄÄR, füüsikalise
ja elektrokeemia teadur –
8. oktoober
KRISTI KÄÄRI, õppearenduse
jurist – 14. oktoober
SERGEY OMELKOV,
tahkisefüüsika teadur –
22. oktoober
KERSTI KUUSEMÄE, TÜ
raamatukogu sekretär –
24. oktoober

HELMUT PIIRIMÄE – 85

Helmut Piirimäe sündis 8. septembril 1930. aastal Uue-Põltsamaa vallas. Õppejõuna on Piirimäe Tartu ülikooliga seotud alates 1956. aastast. 1977. aastal valiti Piirimäe üldajaloo professoriks, kellena ta töötas kuni emeriteerumiseni 1996. aastal.

Helmut Piirimäe on olnud õppejõud mitme põlvkonna ajaloolastele. Tema rahvusvahe-

liselt tuntumate õpilaste hulka kuuluvad Margus Laidre, Enn Küng ja Arvo Tering. Piirimäe teadustöö on keskendunud Baltikumi ja Skandinaaviamaade ajaloolistele sidemetele. Tema teaduslike huvide ring on olnud väga avar; ulatudes majandusajaloost kultuurilooni.

Erilise panuse on Piirimäe andnud rootsiaegse Tartu ülikooli

FOTO: ANDRES TENNIS

ajaloo uurimisse. Paljuski tänu tema jõupingutustele hakati Nõukogude Liidus tunnustama Tartu ülikooli asutamisaajana senise 1802. aasta asemel 1632. aastat.

1982. aastal valiti Helmut Piirimäe Uppsala ülikooli audoktoriks. Ta on ainus Eesti ajaloolane, kes

Nõukogude okupatsiooni tingimustes taolise tunnustuse pälvis. Ajalooteaduskonna dekaanina iseseisvuse taaskeskkondamise aastatel osales Piirimäe hoogsalt ülikooli reformimise protsessis. Mitmete ajalooõpikute koostaja ja autorina aitas ta kaasa ajalooõpetuse kiiremale ümberkorral-

damisele ka üldhariduskoolis. Pärast emeriteerumistki on Helmut Piirimäe jäänud agaraks ajaloo uurijaks ja populariseerijaks, kelle loenguid ja teisi akadeemilisi ülesastumisi jälgitakse alati suure elevusega.

Kolleevid

ANNE VILLEMS – 70

Uskumatu, aga tõsi: 1. oktoobril on just sellise numbriga juubelisünnipäev arvutiteaduse instituudi tarkvarasüsteemide lektoril Anne Villemsil.

Oma ammendamatu energia ja avatusega kõigele uuele annab Anne silmad ette ka temast palju noorematele kolleegidele. Ta on selline inimene, kes ei karda tundmatus kohas vette hüpata, sest ta jõuab alati kaldale. Annet iseloomustab kustumatu rõõmsameelsus, hindamatu võime teisi innustada ja kaasa haarata, oskus keerulistest asjadest lihtsalt ja selgelt rääkida. Ta suudab endiselt elu üle rõõmsalt üllatuda.

Anne töötab Tartu ülikoolis juba 1970. aastast, kohe pärast siinsamas matemaatika eriala lõpetamist. Algul assistendi ja vanemõpetajana, alates 1993. aastast aga lektorina. Aastate jooksul on ta õpetanud mitmeid kursusi, sh programmeerimine, andmebaaside teooria, infosüsteemid internetis, koolitarkvara, informaatika didaktika, e-õppe tehnoloogiad kõrgkoolis jpm.

Anne on juhendanud hulgalt bakalaureuse- ja magistrantide, neist paljude sisu on olnud informaatika õppematerjalide ettevalmistamine koolidele, viimastel

FOTO: ANDRES TENNIS

aastatel eriti seoses Lego robotite kasutamisega koolides. Anne tegevused instituudis seostuvadki eeskätt informaatikaõpetajate koolitamisega juba alates sellest ajast, kui koolides alles arvuteid kasutama hakati.

Kuna enne Tiigrihüpet õpetajaid korralduslikult arvuti ja interneti teemal ei koolitatud, siis alustati Anne eestvõttel 1995. aastal õpetajakoolitustega ja korraldati Telemaatika-nimelisi konverentse. Aastatel 1995–2002 juhtis ta rahvusvahelises suvekoolis sektsiooni, kus õpetas koos rootslaste ja soomlastega kolmekümnest Ida-Euroopa riigist pärit inimestele, kuidas kasutada e-õpet. Õpetaja-koolituse, e-õppe ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) vahendite kasutamise kohta õppetöös on Anne avaldanud mitmeid artikleid. Ta on esinenud paljudel konverentsidel nii Eestis

kui ka välismaal, samuti osalenud suurtes rahvusvahelistes projektides.

2012. aastal korraldatud informaatikaõppejõudude küsitlusele vastates ütles Anne, et hindab tudengite isikupärast mõtlemist ja naudib, kui endine tudeng on kasvanud kolleegiks, kellega saab sisuliselt arutleda ning uusi projekte algatada. Oluline on armastada oma tööd ja inimesi ning aru saada, et kõigile ei sobi samasugune õppimisviis. Tähtis on arendada oma õpetajatarkust – oskust õpetada üht teemat mitut moodi.

Kuidas õpetajaks õppiv tudeng teab, et on õige eriala valinud? Anne arvates peab suutma endale meelega peale õppijatele huvitavaks teha, siis ollakse õiges kohas. Meisterõpetaja ollakse aga siis, kui suudetakse enda jaoks igav õppijatele huvitavaks teha. Võib öelda, et Anne ise ongi meisterõpetaja!

Peale oma eriala innustub Anne veel paljust muust: muusikast, spordist, kokandusest, headest raamatutest jne.

Jätkugu erksat vaimu veel paljudeks aastateks!

Kolleevid TÜ arvutiteaduse instituudist

ETTEVÕTLUSNÄDAL 5.-11.10.2015

5. oktoobril algab Tartu ettevõtlusnädal, mille raames korraldab ka TÜ Ideelabor mitmeid põnevaid töötube ning turundus- ja tootearendus-seminare.

HÕIMUPÄEVAD 15.10.2015

15. oktoobril kell 12 algab Hõimupäevade konverents «Vabaduse kontsepts Ida-Euroopa kirjandustes III». Konverents on pühendatud luuletajale Toomas Liiv.

VÕTA KRAANIST 29.10.2015

29. oktoobril toimub TÜ peahoones «Võta kraanist!» kraanide avamine. Kõik tellijad saavad pudelid kätte ning joogivette saab lisada maitsevaid marju ja puuvilju.

5

10

15

21

29

TEDX KONVERENTS 10.10.2015

10. oktoobril toimub TÜ Narva kolledžis teist korda TEDx konverents, mille teema on meid ümbritsevad tehnoloogiad ning inimesed ja tehnika.

INAUGURATSIOON 21.10.2015

21. oktoobril kell 16.15 peab ülikooli peahoone aulas inauguratsiooniloengu TÜ tsiviilõiguse professor Karin Sein. Loengu pealkiri on «Kes ja kuidas peaks kaitsma tarbijaid?»

OKTOOBER 2015

E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P
28 29 30 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 1 2